

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΙ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία

**«Διερεύνηση της ιστορικής πορείας των συνεταιρισμών και
των εγχειρημάτων Κοινωνικής Αλληλέγγυας Οικονομίας
στον νομό Κορινθίας»**

Παναγιώτης Ε. Σπαγάκος
(ΑΜ 512433)

Επιβλέπων Καθηγητής:
Αχιλλέας Κοντογεώργος

Συνεπιβλέπουσα Καθηγήτρια:
Ιφιγένεια Δουβίτσα

Πάτρα, Ιανουάριος 2026

Η παρούσα εργασία αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία του φοιτητή/της φοιτήτριας («συγγραφέας/δημιουργός») που την εκπόνησε. Στο πλαίσιο της πολιτικής ανοικτής πρόσβασης ο/η συγγραφέας/δημιουργός εκχωρεί στο ΕΑΠ, μη αποκλειστική άδεια χρήσης του δικαιώματος αναπαραγωγής, προσαρμογής, δημόσιου δανεισμού, παρουσίασης στο κοινό και ψηφιακής διάχυσής τους διεθνώς, σε ηλεκτρονική μορφή και σε οποιοδήποτε μέσο, για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, άνευ ανταλλάγματος και για όλο το χρόνο διάρκειας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Η ανοικτή πρόσβαση στο πλήρες κείμενο για μελέτη και ανάγνωση δεν σημαίνει καθ' οιονδήποτε τρόπο παραχώρηση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας του/της συγγραφέα/δημιουργού ούτε επιτρέπει την αναπαραγωγή, αναδημοσίευση, αντιγραφή, αποθήκευση, πώληση, εμπορική χρήση, μετάδοση, διανομή, έκδοση, εκτέλεση, «μεταφόρτωση» (downloading), «ανάρτηση» (uploading), μετάφραση, τροποποίηση με οποιονδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά της εργασίας, χωρίς τη ρητή προηγούμενη έγγραφη συναίνεση του/της συγγραφέα/δημιουργού. Ο/Η συγγραφέας/δημιουργός διατηρεί το σύνολο των ηθικών και περιουσιακών του δικαιωμάτων.

«Διερεύνηση της ιστορικής πορείας των συνεταιρισμών και
εγχειρημάτων Κοινωνικής Αλληλέγγυας Οικονομίας στον νομό
Κορινθίας»

Παναγιώτης Ε. Σπαγάκος

Επιτροπή Κρίσης

Επιβλέπων Καθηγητής:

Αχιλλέας Κοντογεώργος

Συνεπιβλέπουσα Καθηγήτρια:

Ιφιγένεια Δουβίτσα

Πάτρα, Ιανουάριος 2026

Ευχαριστίες

Σε όσους συμμετείχαν στην ίδρυση και τη λειτουργία του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου όλα τα χρόνια της ύπαρξής του, ύπαρξης που μου επέτρεψε να παρακολουθήσω προπτυχιακό τμήμα και να παρουσιάζω διπλωματική εργασία σε Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα. Ένα όνειρο ζωής.

Ιδιαίτερα τον καθηγητή μου Αχιλλέα Κοντογεώργο.

Την σύντροφο μου, Όλγα Μπαρμάζη, για τη συμπαράσταση και την υπομονή της.

Τον κ. Βασίλειο Εμιλ. Μπάρτζη, Φυσικό, καθηγητή του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής για την επιμονή του να ολοκληρώσω αυτή την εργασία κάθε φορά που του απαντούσα πως δεν προχώρησα.

Τον κ. Νικόλαο Στραβελάκη, καθηγητή του Εθνικού Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, Τμήμα Οικονομικών, για τη βοήθεια στην έρευνα αυτή.

Τον κ. Χαράλαμπο Κασίμη, καθηγητή του Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών και πρώην ΓΓ του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης για τη βοήθειά του.

Τον κ. Θεοφάνη Κουρεμπέ, πρώην Πρόεδρο του ΕΛΓΑ.

Τα στελέχη του πρακτικού γεωργικού σχολείου ΑΧΕΠΑ στο Βέλο Κορινθίας.

Τους εργαζόμενους των Δήμων Βέλου-Βόχας και Νεμέας για τη βοήθεια να αποκαταστήσω επικοινωνία με τους Προέδρους των Δημοτικών Διαμερισμάτων τους.

Αφιερώνεται

Στην αγαπημένη φίλη Σοφία Σταματιάδου, που η στήριξή της υπήρξε η επιτομή της Κοινωνικής Αλληλεγγύης όλα τα χρόνια των σπουδών μου στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.

Σε όσες/όσους αφιέρωσαν την ζωή τους στους Κοινωνικούς Αγώνες, μέχρι το τέλος, μια ζωή παλεύοντας για το νόστιμον ἥμαρ...

«Κι αν αυτό φαίνεται μικρό ή λίγο
δεν το εννοούσα έτσι.

Κι αν πάλι φαίνεται μεγάλο ή πολύ,
ούτε έτσι το εννοούσα»¹

---

¹Από την ποιητική συλλογή του Βασίλη Παυλίδη *Ιδιόλεκτο*.

Περίληψη

Η παρούσα μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία επιχειρεί να εξετάσει τη διαχρονική εξέλιξη των συνεταιρισμών στον νομό Κορινθίας, προσεγγίζοντάς τους όχι μόνο ως οικονομικές μονάδες αλλά κυρίως ως φορείς Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας (ΚΑΛΟ).

Ο νομός Κορινθίας αποτελεί ιδιαίτερα πρόσφορο πεδίο μελέτης χάρη στην κατά κύριο λόγο αγροτική φυσιογνωμία του διαχρονικά, από την ιστορικής σημασίας σταφιδική παραγωγή και εξαγωγή, την αμπελουργία τόσο επιτραπέζιων όσο και οινοποιήσιμων ποικιλιών, παράλληλα με την καλλιέργεια εσπεριδοειδών, καρποφόρων δεντροκαλλιεργειών και ελαιοκαλλιεργειών.

Στόχος της έρευνας είναι να αναδειχθεί ο κοινωνικός ρόλος των συνεταιρισμών, οι μορφές αλληλεγγύης που ανέπτυξαν, καθώς και οι μεταβολές του κοινωνικού χαρακτήρα τους υπό την επίδραση της κρατικής και ευρωπαϊκής πολιτικής και νομοθεσίας, της αγοράς και των ιστορικών κρίσεων.

Λέξεις – Κλειδιά

Κοινωνικά Κινήματα, Τοπική ανάπτυξη, Βιωσιμότητα, Στρεβλώσεις, Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία, Συνεταιρισμοί .

Abstract

“Investigation of the historical course of Cooperatives and the Social & Solidarity Economy projects in the Prefecture of Corinth”, Panagiotis E. Spagakos

This postgraduate thesis attempt to examine the diachronic evolution of cooperatives in perfection of Corinth, approaching them not only as economic units, but mainly as bodies of the Social and Solidarity Economy (SSE).

The prefecture of Corinth is a particularly suitable field of study, due to its predominantly agricultural character, over time, from the historically important raisin production and export, the viticulture of both table and wine varieties, alongside the cultivation of citrus fruits, fruit tree crops and olive crops.

The aim of the research is to highlight the social role of cooperatives, the forms of solidarity they have developed, as well as the changes in their social character under the influence of state and European policy and legislation, the market and historical crises.

Keywords

Social Movements, Local Development, Sustainability, Distortions, Social and Solidarity Economy, Cooperatives.

Περιεχόμενα

Περίληψη.....	v
Abstract	vi
Περιεχόμενα.....	vii
Κατάλογος εικόνων και σχημάτων	viii
Συντομογραφίες και ακρωνύμια.....	ix
Α΄ ΜΕΡΟΣ: Θεωρητικό	
Εισαγωγή - Σκοποί και στόχοι	1
Κεφάλαιο 1 ^ο Σύντομη αναφορά στην ακαδημαϊκή θεωρία.....	5
1.1. Ορισμοί και τομείς της Κοινωνικής Οικονομίας – Γενικά.....	5
1.2. Αρχές της Κοινωνικής Οικονομίας – Ιστορική αναδρομή	7
1.2.1 Συνεταιριστικές Αξίες/Αρχές και Συνεταιριστική Ιδέα	9
Κεφάλαιο 2 ^ο Ιστορική Εξέλιξη του Συνεταιριστικού Κινήματος – Θεσμοί και Νομικό Πλαίσιο	11
2.1 Εξάπλωση στην Ευρώπη και στον Κόσμο	11
2.2 Ιστορική αναδρομή των συνεταιρισμών στην Ελλάδα	12
2.3 Θεσμικά και Νομικά Πλαίσια σε Διεθνές Επίπεδο	14
2.3.1 Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ)	14
2.3.2 Διεθνής Οργάνωση Εργασίας (ILO)	15
2.3.3 Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών (UN)	15
2.4 Το θεσμικό πλαίσιο της ΚΑΛΟ στη σύγχρονη Ελλάδα	16
Β΄ ΜΕΡΟΣ: Ερευνητικό	
Κεφάλαιο 3 ^ο	18
3.1 Διαχρονική παρουσία των συνεταιρισμών στον νομό Κορινθίας.....	19
3.2 Ερευνητικά ερωτήματα	20
3.3 Μεθοδολογία της έρευνας	20
3.3.1 Χωρικός ορίζοντας της έρευνας	21
3.3.2 Ερωτηματολόγιο	22
3.4 Αποτελέσματα της έρευνας	24
Συμπεράσματα	31
Βιβλιογραφικές αναφορές	37
Δικτυογραφικές αναφορές	38
Βοηθητικοί ιστότοποι.....	39
Παράρτημα	41

Κατάλογος εικόνων και σχημάτων

Εικόνα 1 και 2 Φωτογραφίες αρχείου του γράφοντος από την έκθεση «Κι αν οι γυναίκες κυβερνούσαν τον κόσμο;» Εθνικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης, 2024.

Εικόνα 3 Το παγόβουνο των Gibson Graham

Εικόνα 1 Νομός Κορινθίας - Δήμοι

Συντομογραφίες και ακρωνύμια

μ.ό.	μέσος όρος
ό.α	όπως ανωτέρω
ΑΑΔΕ	Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων
ΑΕΠ	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
ΕΑΠ	Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΦΚΑ	Ενιαίος Φορέας Κοινωνικής Ασφάλισης
ΘΕ	Θεματική Ενότητα
ΚΑΛΟ	Κοινωνική Αλληλέγγυα Οικονομία
ΚΑΠΑ	Κέντρο Υποστήριξης & Ανάπτυξης Συνεταιριστικών Επιχειρήσεων
ΚοινΣΕπ	Κοινωνική Συνεταιριστική Επιχείρηση
ΜΔΕ	Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία
ΜΠΣ	Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών
ΟΗΕ	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
ΠΓΕ	Προστατευόμενη Γεωγραφική Ένδειξη
ΠΟΠ	Προστατευόμενη Ονομασία Προέλευσης
ICA	International Cooperative Alliance
ILO	International Labour Organization
SLAPP	<i>Strategic Lawsuits Against Public Participation</i>

«Δύναμη υπάρχει όπου οι άνθρωποι
εγκαθιστώντας μεταξύ τους σχέσεις ισοτιμίας,
μπορούν να λένουν και να πράττουν από κοινού...»

Naomi Klein, *NO LOGO*

Α΄ ΜΕΡΟΣ: Θεωρητικό

Εισαγωγή - Σκοποί και στόχοι

Ο τίτλος της παρούσας εργασίας υποδηλώνει το ζητούμενο, δηλαδή τι ήταν και τι είναι σήμερα ο συνεταιρισμός ως ένα από τα κύρια εγχειρήματα της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας και ειδικότερα στον νομό Κορινθίας. Αυτό όμως που οφείλει να μας απασχολεί με βάση τη γνώση που θα αποκομίσουμε από το παρελθόν είναι το ερώτημα ποιος θα είναι ο συνεταιρισμός αύριο, στο μέλλον. Διότι αυτό είναι το αναγκαίο.

Στην παρούσα εργασία θα αναζητηθούν η πορεία, οι δυσκολίες, αλλά και τα θετικά παραδείγματα συνεταιρισμών στον νομό Κορινθίας, μέσα από τη συγκέντρωση εμπειριών και μαρτυριών παλαιών ή/και νέων ενεργών μελών, συνεργατών, ατόμων που με διάφορους τρόπους συνεργάστηκαν με συνεταιρισμούς (τεχνικά, εμπορικά θεσμικά κ.λπ.) καθώς και μέσα από το ήδη υπάρχον έργο ερευνητών ή παρατηρητών του φαινομένου. Γενικότερα, θα αναζητηθούν κατά το δυνατόν άτομα που εργάστηκαν, συνεργάστηκαν ή συμμετείχαν σε συνεταιρισμούς και συλλογικότητες στον νομό Κορινθίας. Θα αναζητηθεί, η λειτουργία και η εσωτερική οργάνωση των συνεταιρισμών και των συλλογικοτήτων, οι κοινωνικές και πολιτικές επιρροές κατά καιρούς, η οικονομική βιωσιμότητα, τα προβλήματα και οι λόγοι αποτυχίας, αλλά και τα θετικά παραδείγματα, οι προτάσεις για το μέλλον.

Σκοπός είναι να αφομοιωθούν τα ευρήματα που θα συλλεχθούν κατά τη διάρκεια της έρευνας αυτής. Όπως παροιμιακά λέγεται, «δεν είμαι ανόητος να μαθαίνω από τα δικά μου λάθη αν μπορώ να μάθω από τα λάθη των άλλων»², έτσι κι εδώ τα παραδείγματα που θα αντληθούν από τη βιωμένη εμπειρία χρόνων προσδοκείται να βοηθήσουν στην εξαγωγή χρήσιμων συμπερασμάτων, επικουρικών στη μελλοντική

---

² Το απόφθεγμα αποδίδεται στον Ότο Μπίσμαρκ, κατά άλλη εκδοχή είναι αφγανική παροιμία. Το σίγουρο είναι πως υποδηλώνει αλληλεπίδραση σε κάθε δραστηριότητα των ανθρώπων.

πορεία της Κοινωνικής Οικονομίας και του Συνεργατισμού, όπου απαιτηθεί.

Ειδικά η Κορινθία έχει ιστορικό συνεταιρισμών –δασικών, αγροτικών, οινοπαραγωγών, κτηνοτροφικών, πιστωτικών– αλλά και διάφορα κοινωνικά και οικονομικά περιβάλλοντα, αστικά, αγροτικά, στην παραλία και την ενδοχώρα, ώστε σε πρώτη άποψη να αποτελεί πρόσφορο έδαφος για έρευνα και αναζήτηση στην τοπική πραγματικότητα συνεταιρισμών και κοινωνικών δικτύων διαφόρων παραγωγικών κατευθύνσεων. Πρόθεση είναι αυτή εδώ η προσπάθεια να μπορέσει να λειτουργήσει ως πιλοτική εφαρμογή σε επόμενα ανάλογα εγχειρήματα, επιδιώκοντας να διαμορφωθούν πλήρη, σαφή, σωστά δομημένα πρότυπα, προσαρμοσμένα σε τοπικό ή ευρύτερο περιβάλλον με σωστά δομημένες ενότητες, βασικά στοιχεία για την οργάνωση, τον εντοπισμό των προβλημάτων, τα θετικά παραδείγματα, τις προοπτικές, που συνδυαστικά με τα δεδομένα θα επιτρέπουν πλήρη ανάλυση και θα βοηθούν σε επόμενη φάση να υπάρξει μια ισχυρή βάση για επανεκκίνηση.

Τα προβλήματα που αντιμετωπίζουμε είναι εν πολλοίς δημιουργήματά μας και το αύριο εξαρτάται από τις σημερινές επιλογές μας. Οι λύσεις των προβλημάτων θα είναι αποτέλεσμα συλλογικής προσπάθειας (Fresco, 2011). Αυτό είναι άλλωστε το γενικότερο πλαίσιο της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας που θα αποτελέσει το θεμελιακό πεδίο στην εργασία αυτή, της οποίας η έρευνα θα παρακολουθήσει και το κλίμα που κυριαρχεί διεθνώς όπως το δίνει σε συνέντευξή του ο Νόαμ Τσόμσκι,³ κυρίως στα παραδείγματα προς αποφυγή που επισημαίνει. Και τούτο, διότι παραφράζοντας τον Ουμπέρτο Έκο, μπορούμε να πούμε πως η ηθική της Κοινωνικής & Αλληλέγγυας Οικονομίας μάς θέλει όλους Σπαρτιάτες, ενώ η κυρίαρχη σημερινή ηθική μάς θέλει όλους Συβαρίτες (Eco, 1990).

Η θέση που ο καθένας θα κλιθεί να πάρει απέναντι στην κοινωνία και το μέλλον δεν είναι προϊόν των σύγχρονων κρίσεων. Έχει απασχολήσει γενεές ανθρώπων σε κάθε τομέα της κοινωνίας, της ακαδημαϊκής κοινότητας και των διανοουμένων καθώς και των ανθρώπων της Τέχνης. Σε έκθεση του Ελληνικού Μουσείου Σύγχρονης Τέχνης υπό τον γενικό τίτλο «Κι αν οι γυναίκες κυβερνούσαν τον κόσμο;» το 2024, παρουσιάστηκαν και έργα της Χρύσας Ρωμανού με θέμα «Η αναζήτηση της ευτυχίας

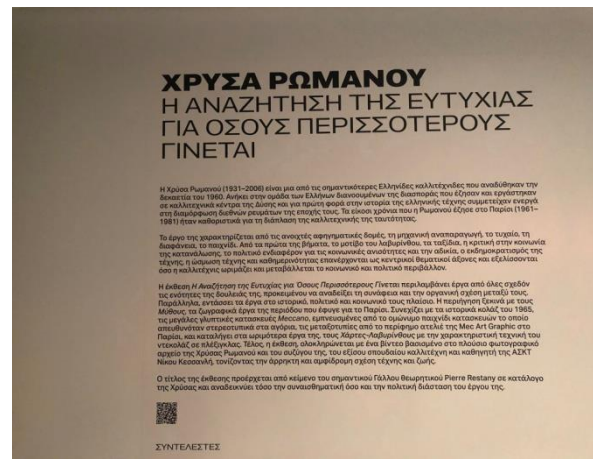
---

³ Νόαμ Τσόμσκι στην El Pais, από το LIFO 11/03/2018.

για όσους περισσότερους γίνεται»⁴ (εικόνες 1 και 2, από το προσωπικό αρχείο του γράφοντος).

Εικόνα 2 Luna Park International, 1960, κολάζ σε καμβά, 200Χ200 εκατοστά.

Εικόνα 3 Κείμενο τεκμηρίωσης της έκθεσης έργων της Χρύσας Ρωμανού

Στο εικαστικό έργο (εικόνα 1) η καλλιτέχνη παρουσιάζει τον λαβύρινθο της υπερκατανάλωσης, τα σύγχρονα αδιέξοδα της καταναλωτικής κοινωνίας. Ανάλογα, η παρούσα εργασία αποτελεί ένα ταξίδι αναζήτησης της ευτυχίας μέσα στον λαβύρινθο της σύγχρονης ζωής, που χαρακτηρίζεται ως κοινωνία της κατανάλωσης και όπου πολιτικές επιλογές οδηγούν σε κοινωνικές ανισότητες και αδικία – μια ευτυχία που αποτελεί το ζητούμενο για όσους επιθυμούν την αποανάπτυξη ή την κοινωνία της λιτής αφθονίας (Λατούς, 2017).

Υπό αυτό το πρίσμα η εργασία προσδοκά να συνδράμει στο να προσδιοριστούν τα πολιτικά πλαίσια που διαμόρφωσαν και διαμορφώνουν τις συνθήκες στις οποίες καλούμαστε να λειτουργήσουμε, με την Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία να αποτελεί τον μίτο της Αριάδνης που βοηθά στην αναζήτηση εξόδου από το αδιέξοδο, ίσως και με την επίγνωση πως η Αριάδνη θα βρεθεί εγκαταλειμμένη στη Νάξο, προδομένη από αυτούς που οδήγησε στην έξοδο από τον Λαβύρινθο.

Στην ιστοσελίδα του Μεταπτυχιακού Προγράμματος σπουδών και στην Πολιτική Ποιότητας της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας αναφέρεται ότι

⁴ Ο τίτλος προέρχεται από κείμενο του σημαντικού Γάλλου θεωρητικού Pierre Restany σε κατάλογο της Χρύσας και, όπως αναγράφεται στη δήλωση τεκμηρίωσης, αναδεικνύει τόσο την συναισθηματική όσο και την πολιτική διάσταση του έργου της (εικόνα 2).

προβλέπεται η σύνδεση της διδασκαλίας με την έρευνα. Στο πνεύμα αυτό η παρούσα εργασία θα αναζητήσει την ακαδημαϊκή θεωρία και τη σύνδεση ή τη μη σύνδεση με την πραγματική ζωή και οικονομία μέσα στις αυτονομίες και χειραφετήσεις (Zibechi, 2010) των κοινωνικών κινημάτων στο επίπεδο του νομού Κορινθίας, όπου αυτή υπάρχει· θα επιδιωχθεί να επισημανθούν τα θετικά αλλά και τα αρνητικά σημεία, οι στρεβλώσεις και δυσλειτουργίες, όπου αυτές εντοπιστούν. Θα καταβληθεί προσπάθεια να αναλυθούν με βάση την ακαδημαϊκή θεωρία η λειτουργία και η πιθανότητα βιωσιμότητας και ανάπτυξης των συγκεκριμένων κινημάτων, ή να ανακαλυφθούν οι αίτιες που δημιουργούν διαλυτικά φαινόμενα. Ας επισημανθεί πως όταν γίνεται αναφορά σε ακαδημαϊκή θεωρία, γίνεται υπό το φως της θέσεως:

«Ελάχιστοι επιστημολόγοι αναζητούν ακόμη απόλυτα κριτήρια για την επαλήθευση των επιστημονικών θεωριών, Έχοντας δεχτεί ό,τι καμιά θεωρία δεν μπορεί ποτέ να υποβληθεί σ' όλα τα δυνατά κατάλληλα τεστ, δε ρωτούν πια αν μια θεωρία έχει επαληθευτεί αλλά εξετάζουν μάλλον την πιθανότητά της στο φως των διαθέσιμων ενδείξεων» (Kuhn, 2008)

Κεφάλαιο 1^ο Σύντομη αναφορά στην ακαδημαϊκή θεωρία

Έστω κι αν η ακαδημαϊκή θεωρία έπεται χρονικά της πρακτικής των κοινωνικών κινήματων, όπως προαναφέρθηκε κρίνεται αναγκαία μια σύντομη επισκόπησή της ως βάση για την περαιτέρω θεμελίωση της έρευνας και της μελέτης των αποτελεσμάτων.

1.1 Ορισμοί και τομείς της Κοινωνικής Οικονομίας - Γενικά

Η Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία (ΚΑΛΟ) είναι ένας τρόπος οργάνωσης της οικονομικής δραστηριότητας που βάζει στο επίκεντρο τον άνθρωπο και την κοινωνία, και όχι το κέρδος. Περιλαμβάνει επιχειρήσεις και δραστηριότητες που εξυπηρετούν κοινωνικές ανάγκες, λειτουργούν με συνεργασία, αλληλεγγύη και δημοκρατία και επενδύουν εκ νέου τα κέρδη τους για κοινωνικό σκοπό.

Βασικά χαρακτηριστικά τέτοιου είδους επιχειρήσεων είναι η συλλογική λειτουργία (όλοι συμμετέχουν στις αποφάσεις) και δημοκρατία (ένα μέλος δικαιούται μία ψήφο), το κοινωνικό όφελος αντί για το ατομικό κέρδος, η επένδυση κερδών στην ίδια την επιχείρηση ή σε ανάγκες της κοινωνίας, ο σεβασμός στο περιβάλλον και την τοπική κοινωνία. Παραδείγματα φορέων ΚΑΛΟ αποτελούν οι Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις (ΚοινΣΕπ), οι αστικοί συνεταιρισμοί, αγροτικοί συνεταιρισμοί, κοινωνικές επιχειρήσεις ένταξης ευάλωτων ομάδων. Τομείς στους οποίους κυρίως δραστηριοποιούνται είναι οι: εκπαίδευση, υγεία & κοινωνική φροντίδα, περιβάλλον & ανακύκλωση, πολιτισμός και τοπική ανάπτυξη, αγροτοδιατροφή. Από τους βασικούς στόχους τους είναι η δημιουργία βιώσιμων θέσεων εργασίας, η μείωση των κοινωνικών ανισοτήτων και η ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής.

Στην ελληνική πραγματικότητα ως φορείς Κοινωνικής Οικονομίας αναγνωρίζονται οι οργανώσεις της Κοινωνίας των Πολιτών που μπορούν να εγγράφουν στα Μητρώα της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας και είναι: Σωματεία, Αστικές μη κερδοσκοπικές Εταιρείες, Επιτροπές εράνων, Κοινωφελή Ιδρύματα.⁵

Ιδιαίτερη σημασία έχει ο όρος Κοινά, που αναφέρεται σε αγαθά ή πόρους που ανήκουν σε όλους και που τα διαχειρίζεται συλλογικά μια κοινότητα, για το κοινό όφελος — όχι για ιδιωτικό κέρδος. Προσδιορίζονται, επομένως, από την κοινή χρήση

---

⁵Περισσότερα στο <https://kalo.gov.gr/>

και την κοινή ευθύνη. Παραδείγματα Κοινών αποτελούν το νερό, τα δάση, η θάλασσα, η γνώση και η παιδεία, το διαδίκτυο & το ελεύθερο λογισμικό, οι δημόσιοι χώροι (πάρκα, πλατείες), το Διάστημα, οι ραδιοσυχνότητες. Γιατί Κοινά; Πρόκειται για αγαθά και υπηρεσίες που δεν είναι ιδιωτικά ούτε ανήκουν αποκλειστικά στο κράτος, ενώ τους κανόνες χρήσης και λειτουργίας θέτει η κοινότητα που τα χρησιμοποιεί. Σκοπός είναι να εξασφαλίζεται ότι τα αγαθά αυτά είναι προσβάσιμα σε όλους και παράλληλα διατηρούνται για τις επόμενες γενιές.

Τα Κοινά και ο συνεργασιακός κοινόκτητος χώρος κατά μια εκδοχή θα κυριαρχήσουν στην οικονομία κατά το δεύτερο μισό του 21ου αιώνα σε ένα νέο οικονομικό σύστημα που θα ωθήσει τον καπιταλισμό στις παρυφές της νέας Συνεργασιακής Οικονομίας. (Ρίφκιν, 2017).

Οι αξίες του συνεταιρισμού και της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας προσφέρουν μια δυνατότητα να υλοποιηθεί η ουτοπική κοινωνία των φιλοσόφων υπό τη μόνη προϋπόθεση να φροντίσουμε να κάνουμε κάτι για τη δημιουργία της, προσβλέποντας στο «όχι τι είναι το υπάρχον, αλλά τι πρέπει να είναι το υπάρχον» (Bloch· Adorno, 2016). Τεράστια συμφέροντα έχουν εμποδίσει και εμποδίζουν τον κόσμο να αλλάξει και να μετασχηματιστεί σε αυτό που θα μπορούσε, λειτουργώντας με το κοινοτικό πνεύμα άλλων εποχών, πνεύμα που έχει δεχτεί πολεμική με χαρακτηρισμούς όπως οπισθοδρομικό κατάλοιπο (αντίθετο με το πνεύμα της «προοδευτικής» Δύση) και για τον λόγο αυτό δεν έχει προβληθεί .

Στον αντίποδα υπάρχουν τα Κοινά και η Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία, η οποία προέκυψε ως προϊόν αντίδρασης έναντι του κεφαλαιοκρατισμού, σε μια προσπάθεια ατόμων να προβάλλουν αντίσταση στην αδικία και την κατάχρηση εξουσίας του συστήματος. Η διατύπωση αυτή για τις στρεβλώσεις που προκαλούν οι αγορές και για τον σύγχρονο συνεργατισμό έχει υποστηριχθεί από τον Γραμματικόπουλο το 1960 (Κοντογεώργος, 2015).

Ιστορικά, η έννοια της ΚΑΛΟ έχει διαμορφωθεί μέσα από τη συνάντηση τριών βασικών παραδόσεων: το συνεταιριστικό κίνημα του 19ου αιώνα, τα αλληλοβοηθητικά συστήματα και τη σύγχρονη κοινωνική επιχειρηματικότητα. Σε παγκόσμιο επίπεδο, θεσμοί όπως η Διεθνής Οργάνωση Εργασίας (International Labour Organization, στο εξής ILO) έχουν αναγνωρίσει τη συμβολή της ΚΑΛΟ στην αξιοπρεπή εργασία, την κοινωνική ένταξη και την ενίσχυση της ανθεκτικότητας των κοινοτήτων (ILO, 2017)⁶.

Οι ΚΑΛΟ και οι συνεταιρισμοί παρουσιάζουν ποικιλία μορφών ανάλογα με το θεσμικό και κοινωνικό περιβάλλον. Παραδείγματα όπως ο συνεταιριστικός όμιλος Mondragon⁷ στην Ισπανία, ο οποίος απασχολεί πάνω από 80.000 εργαζομένους, ή τα κοινωνικά συνεταιριστικά δίκτυα της Emilia-Romagna⁸ στην Ιταλία, αποδεικνύουν τη δυνατότητα βιώσιμων καινοτόμων μοντέλων που εστιάζουν στη συλλογική ιδιοκτησία και το κοινωνικό όφελος.

Παρά τις επιτυχίες, οι ΚΑΛΟ αντιμετωπίζουν προκλήσεις όπως η χρηματοδότηση, η θεσμική αναγνώριση και η διατήρηση των αξιών τους υπό την πίεση των αγορών. Εντούτοις, η παγκόσμια αναγνώριση του ρόλου τους στην επίτευξη των 17 Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης από τον ΟΗΕ (2018) αποδεικνύει τη σημασία τους για ένα πιο συμπεριληπτικό και κοινωνικά δίκαιο οικονομικό σύστημα.⁹

---

⁶https://www.ilo.org/sites/default/files/wcmsp5/groups/public/@dgreports/@dcomm/@publ/documents/publication/wcms_541211.pdf Ανακτήθηκε 13/1/2026

⁷ Επίσημος ιστότοπος <https://www.mondragon-corporation.com/en/mondragon-corporation.com> Ανακτήθηκε 13/1/2026

⁸ Επίσημος ιστότοπος <https://www.legacoopemiliaromagna.coop/> Ανακτήθηκε 13/1/2026

⁹ Αναλυτικά για τους 17 Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης όπως διαμορφώθηκαν μετά το 2015 από τα κράτη – μέλη του ΟΗΕ στον ιστότοπο <https://ypen.gov.gr/stochoi-viosimis-anaptyxis-oie-sustainable-development-goals-sdgs/> Ανακτήθηκε 13/1/2026

1.2.1 Συνεταιριστικές Αξίες/Αρχές και Συνεταιριστική Ιδέα

Καθώς το θέμα της παρούσας εργασίας αφορά κυρίως τους συνεταιρισμούς ως μορφές ΚΑΛΟ, κρίνεται σκόπιμο να δοθεί ένας ευσύντοπος ορισμός: Ως συνεταιρισμός νοείται ο οργανισμός που λειτουργεί με βάση τις συνεργατικές αρχές της δημοκρατικής διακυβέρνησης, τη συμμετοχή μελών, τη συλλογική αμοιβαία ωφέλεια και τη συλλογική ιδιοκτησία. Αναλυτικότερα, οι συνεταιρισμοί ως μια από τις κύριες μορφές της ΚΑΛΟ εδράζονται σε αρχές όπως η ανοιχτή και εθελοντική συμμετοχή, η δημοκρατική διοίκηση (μία ψήφος ανά μέλος), η οικονομική συμμετοχή των μελών και η αυτονομία. Η Διεθνής Συνεταιριστική Συμμαχία (International Cooperative Alliance, στο εξής ICA) ορίζει τους συνεταιρισμούς ως «αυτόνομες ενώσεις προσώπων που ενώνονται εθελοντικά για να καλύψουν κοινές οικονομικές, κοινωνικές και πολιτισμικές ανάγκες και φιλοδοξίες μέσω μιας κοινής επιχείρησης» (ICA, 1995)¹⁰

Παρακάτω γίνεται μνεία των Συνεταιριστικών Αρχών, που η διατύπωσή τους ολοκληρώθηκε στο Παγκόσμιο Συνεταιριστικό Συνέδριο του Μάντσεστερ του 1995 (Κοντογεώργος, 2015).

«Οι Συνεταιρισμοί στηρίζονται στις αξίες της αυτοβοήθειας, της αυτοευθύνης, της Δημοκρατίας, της ισότητας, της ισοτιμίας, και της αλληλεγγύης. Ακολουθώντας την παράδοση των πρωτεργατών, τα μέλη των συνεταιρισμών στηρίζονται στις ηθικές αξίες της εντιμότητας, της διαφάνειας, της κοινωνικής υπευθυνότητας και τις φροντίδας για τους άλλους»

Οι συνεταιριστικές αρχές επιγραμματικά είναι οι εξής:

- Αρχή 1η: Εθελοντική και ελεύθερη Συμμετοχή.
- Αρχή 2η: Δημοκρατική διοίκηση των Συνεταιρισμών.
- Αρχή 3η: Οικονομική Συμμετοχή των Μελών.
- Αρχή 4η: Αυτονομία και Ανεξαρτησία των Συνεταιρισμών.
- Αρχή 5η: Εκπαίδευση, Πρακτική Εξάσκηση και Πληροφόρηση.
- Αρχή 6η: Συνεργασία Μεταξύ των Συνεταιρισμών.
- Αρχή 7η: Ενδιαφέρον για την Κοινότητα.

---

¹⁰ Λεπτομέρειες στο <https://ica.coop/en/cooperatives/cooperative-identity>

Επιπλέον, για να υπάρξει ένα υπόβαθρο μελέτης σε τοπικό επίπεδο, κρίνεται αναγκαία μια σύντομη αναφορά στη διεθνή εξέλιξη του συνεταιριστικού κινήματος στην Ευρώπη όπου εντάσσεται η χώρα μας, και στον κόσμο γενικά. Έτσι θα είναι δυνατόν να υπάρξουν στο μέλλον συγκρίσιμα συμπεράσματα τουλάχιστον σε θεωρητικό επίπεδο. Επίσης για τους ίδιους λόγους κρίνεται σκόπιμη η σύντομη αναφορά θεσμικού και νομικού πλαισίου σε διεθνές, ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο (βλ. Κεφάλαιο 2^ο της παρούσας εργασίας).

Κεφάλαιο 2ο Ιστορική Εξέλιξη του Συνεταιριστικού Κινήματος – Θεσμοί και Νομικό Πλαίσιο

2.1 Εξάπλωση στην Ευρώπη και στον Κόσμο

Στην Ευρώπη και κατ' επέκταση στη Δύση οι απαρχές του συνεταιριστικού κινήματος συνδέονται με τις κοινωνικές επιπτώσεις της βιομηχανικής επανάστασης (18ος–19ος αιώνας). Ο Robert Owen¹¹ στο Ηνωμένο Βασίλειο ίδρυσε πρότυπες κοινότητες με συλλογική ιδιοκτησία και έλεγχο των πόρων. Το πρώτο αναγνωρισμένο καταναλωτικό συνεταιριστικό εγχείρημα ήταν η Rochdale Society of Equitable Pioneers (1844)¹², η οποία θέσπισε τις περίφημες «Αρχές του Ροτσντέιλ»¹³, που αποτέλεσαν τη βάση του παγκόσμιου συνεταιριστικού κινήματος (Birchall, 1997)¹⁴.

Ο 20ός αιώνας χαρακτηρίζεται από την εξάπλωση του συνεταιριστικού κινήματος σε γεωργία, τραπεζικό τομέα (π.χ. συνεταιριστικές πιστωτικές ενώσεις), κατοικία και εργασία. Το 1922 ιδρύεται η Διεθνής Συνεταιριστική Συμμαχία (ICA), με σκοπό την ενίσχυση της διεθνούς συνεργασίας. Μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο πολλοί συνεταιρισμοί εντάχθηκαν σε αναπτυξιακές πολιτικές (ιδίως στην Ευρώπη και την

¹¹ https://en.wikipedia.org/wiki/Robert_Owen

¹² https://en.wikipedia.org/wiki/Rochdale_Society_of_Equitable_Pioneers και <https://sites.google.com/view/osfe-coop/%CF%83%CF%85%CE%BD%CE%B5%CF%81%CE%B3%CE%B1%CF%84%CE%B9%CF%83%CE%BC%CE%BF%CF%82/%CE%B8%CE%B5%CF%89%CF%81%CE%B9%CE%B1%CF%80%CF%81%CF%89%CF%84%CE%B5%CF%81%CE%B3%CE%B1%CF%84%CE%B5%CF%82>

¹³ Οι βασικές αρχές είναι οι εξής:

- Εθελοντική και Ανοιχτή Συμμετοχή: Όλα τα άτομα, ανεξαρτήτως κοινωνικής θέσης, φύλου ή θρησκείας, έχουν το δικαίωμα να γίνουν μέλη.
- Δημοκρατικός Έλεγχος από τα Μέλη: Κάθε μέλος έχει μία ψήφο, ανεξάρτητα από την ποσότητα κεφαλαίου που έχει συνεισφέρει.
- Οικονομική Συμμετοχή: Τα μέλη συνεισφέρουν ισόποσα στο κεφάλαιο του συνεταιρισμού, αλλά αυτό χρησιμοποιείται για τον σκοπό του συνεταιρισμού, όχι ως κερδοσκοπικό μέσο.
- Αυτονομία και Ανεξαρτησία: Οι συνεταιρισμοί είναι αυτοδιοικούμενοι οργανισμοί ελεγχόμενοι από τα μέλη τους.
- Εκπαίδευση, Κατάρτιση και Πληροφόρηση: Παρέχεται εκπαίδευση στα μέλη, στα στελέχη και στο κοινό για τις αρχές και τα οφέλη του συνεταιρισμού.
- Συνεργασία μεταξύ Συνεταιρισμών: Οι συνεταιρισμοί συνεργάζονται μεταξύ τους σε τοπικό, εθνικό και διεθνές επίπεδο.
- Ενδιαφέρον για την Κοινότητα: Οι συνεταιρισμοί εργάζονται για την αειφόρο ανάπτυξη της κοινότητας.

¹⁴ <https://books.google.gr/books?id=91-ntLeoyckC&printsec=frontcover&hl=el#v=onepage&q&f=false>

Ιαπωνία), ενώ μεταγενέστερα εμφανίζονται και εργατικοί συνεταιρισμοί, όπως το παράδειγμα της Mondragon στην Ισπανία (πρωτοεμφάνιση το 1956).

Τον 21^ο αι. η ΚΑΛΟ γνωρίζει αναβίωση, ιδίως μετά την οικονομική κρίση του 2008, και διαμορφώνεται ως απάντηση στις νεοφιλελεύθερες πολιτικές. Νέα πεδία ανάπτυξης περιλαμβάνουν την κοινωνική φροντίδα, τις εναλλακτικές μορφές κατανάλωσης και ενέργειας και την ψηφιακή συνεργατική οικονομία. Σε χώρες όπως ο Καναδάς, η Ιταλία και η Βραζιλία, οι φορείς ΚΑΛΟ είναι δομικά ενταγμένοι στην οικονομία, ενώ προσελκύουν το ενδιαφέρον πολιτικών σχεδιαστών και διεθνών οργανισμών (Defourny & Nyssens, 2013)¹⁵.

2.2 Ιστορική αναδρομή των συνεταιρισμών στην Ελλάδα

Ερευνώντας τους συνεταιρισμούς αξίζει να γίνει μνεία στα σινάφια (σινάφι, ισνάφ, όπως συνάφεια).¹⁶ Συνεταιρισμοί, κομπανίες τεχνιτών υπήρχαν από τον καιρό του Ρωμαϊκού (βυζαντινά χρόνια) και σε όλη την οθωμανική κατοχή¹⁷ πολύ πριν τους δίκαιους Σκαπανείς του Rochdale.

Όπως αναφέρει ο Κλήμης (1985, τόμος 1^{ος}, εισαγωγικό σημείωμα)

«Οι νέοι συνεταιριστές τις περισσότερες φορές αγνοούν την εξελικτική πορεία που ακολούθησε ο γεωργικός συνεργατισμός στη χώρα μας. Αγνοούν τους αγώνες, τις θυσίες και την αφοσίωση των πρωτεργατών και των παλαιότερων συνεταιριστών, τις αντιξοότητες που αντιμετώπισαν και την αυτοθυσία με την οποία κράτησαν ψηλά τη σημαία του συνεργατισμού. Παραλαμβάνοντας τη σκυτάλη από τους παλαιότερους, οι νέοι συνεταιριστές δεν επιτρέπεται να μη γνωρίζουν την ιστορία της “οικογένειας” που τους υιοθέτησε»¹⁸.

Διαπίστωση της μακράς συνεταιριστικής παράδοσης στις ελληνικές κοινότητες και στους μεγάλους κάθε είδους συνεταιρισμούς έκανε ο Γάλλος Luis Boulanger, αρχιτέκτονας στην υπηρεσία του Όθωνα, όταν στην προσπάθεια να μεταφέρει στην

¹⁵ <https://ideas.repec.org/a/trn/csnjrn/v2i2p11-33.html> ανάκτηση 5/1/2026.

¹⁶ Στην [ελληνική γλώσσα](#) η λέξη *σινάφεια* χαρακτηρίζει μια άμεση επαφή ή σχέση ή ακόμα και αλληλεξάρτηση.

¹⁷ Συντεχνία

[https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A3%CF%85%CE%BD%CF%84%CE%B5%CF%87%CE%BD%CE%AF%CE%B1_\(%CE%95%CE%BB%CE%BB%CE%AC%CE%B4%CE%B1\)](https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A3%CF%85%CE%BD%CF%84%CE%B5%CF%87%CE%BD%CE%AF%CE%B1_(%CE%95%CE%BB%CE%BB%CE%AC%CE%B4%CE%B1))

¹⁸ Το απόσπασμα περιλαμβάνεται ήδη στην έκθεση 1981 της ΠΑΣΕΓΕΣ.

Ελλάδα τη νεωτεριστική δραστηριότητα της Δύσης, τους συνεταιρισμούς, ανέφερε πως ο ελληνικός λαός έχει έμφυτο το αίσθημα της αδελφότητας του συνεταιρισμού¹⁹.

Παρά τη μακράιωνη ιστορία των συνεταιρισμών στον ελλαδικό χώρο από τη σύσταση του νέου ελληνικού κράτους, δεν υπήρξαν κρατικοί θεσμοί που να αφορούν το συνεταιριστικό κίνημα. Ο πρώτος συνεταιριστικός νόμος ήταν ο Ν602/1915 της κυβερνήσεως Ελευθερίου Βενιζέλου. Κατά τη διάρκεια του Μεσοπολέμου, οι συνεταιρισμοί συνδέονται κυρίως με την αγροτική παραγωγή, υπό κρατική επιτήρηση. Μεταπολεμικά, ενισχύεται ο ρόλος τους στη διανομή γεωργικών προϊόντων και στην αγροτική πίστη μέσω της Αγροτικής Τράπεζας (ιδρ. 1929). Τόσο στην εισηγητική – αιτιολογική έκθεση του αρχικού νόμου του Βενιζέλου και έως σήμερα, στις τρέχουσες κινητοποιήσεις των παραγωγών, επισημαίνεται η μεγάλη διαφορά τιμής κόστους προϊόντος από τον παραγωγό έως τον καταναλωτή, διαφορά από την οποία πάντα επωφελούνται οι κάθε είδους μεσάζοντες.

Η δεκαετία του 1980 σηματοδοτεί την ίδρυση νέων τύπων συνεταιρισμών, ιδίως γυναικείων και αστικών παραγωγικών. Παράλληλα, εμφανίζονται πρωτοβουλίες στον τομέα του πολιτισμού και της εναλλακτικής οικονομίας.

Όλοι οι μελετητές/σχολιαστές ελπίζουν στους συνεταιρισμούς για τη βελτίωση της καταστάσεως, αλλά 110 χρόνια μετά τον πρώτο συνεταιριστικό νόμο τα προβλήματα παραμένουν άλυτα. Και ενώ άλλοι νόμοι του Εμπορικού Δικαίου, όπως για παράδειγμα ο Ν. 2190/1920 περί Ανωνύμων Εταιριών παραμένει ο ίδιος, στη συνεταιριστική νομοθεσία έχουν καταγραφεί 946 νομοθετήματα κατά την περίοδο 1915- 1970, και 230 το διάστημα 1984 -1994 (Κλήμης, 1970· Λαμπροπούλου-Δημητριάδου, 1995)²⁰, δηλαδή κατά μ.ό. 17,2 τροποποιήσεις ανά έτος στην πρώτη περίπτωση και 23 στη δεύτερη. Ούτε οι δικηγόροι δεν προλαβαίνουν να ενημερωθούν για τα συνεταιριστικά ζητήματα.

Η ανυπαρξία ενός νόμου που να ισχύει χωρίς διαχωρισμούς για κάθε είδους συνεταιρισμό και η πρόβλεψη σε αυτόν για τη συνεταιριστική εκπαίδευση σε όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες και για τη δια βίου συνεταιριστική εκπαίδευση κάνει τις

---

¹⁹Από το Δίκτυο ΚΑΠΑ οι συνεταιρισμοί πριν την ίδρυση του ελληνικού κράτους· υπάρχει και παράδειγμα ναυτιλιακής συνεργασίας.

²⁰ ό.π.

προσπάθειες για τους συνεταιρισμούς και την Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία να θυμίζουν τον Κυναίγειρο (κατά άλλη εκδοχή, Κυνέγειρο) στη μάχη του Μαραθώνα: ήρωας, αλλά νεκρός.

Ο εμπειρογνώμονας του ΟΟΣΑ Rolf Schubert την 06/04/1968 αναφέρεται σε «οικονομικούς κύκλους που ενσωματώνουν στον Νόμο διατάξεις που επιβραδύνουν την οικονομική ανάπτυξη».²¹

Επισημαίνεται ότι στα πρώιμα στάδια της λειτουργίας των συνεταιρισμών στην Ελλάδα προς το παρόν δεν έχουν εντοπιστεί επιβεβαιωμένα στοιχεία για τον νομό Κορινθίας.

2.3 Θεσμικά και Νομικά Πλαίσια σε Διεθνές Επίπεδο

2.3.1 Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ)

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναγνωρίζει τη συμβολή της ΚΑΛΟ στην κοινωνική συνοχή, την απασχόληση και την τοπική ανάπτυξη. Ήδη από το 2002 η ΕΕ δημοσίευσε την «Ανακοίνωση για την προώθηση του ρόλου των συνεταιρισμών στην Ευρώπη» (COM(2004)18), όπου διατυπώνονται αρχές για τη στήριξη της συνεταιριστικής επιχειρηματικότητας.

Το Ευρωπαϊκό Καταστατικό Συνεταιρισμών (SCE) (Κανονισμός 1435/2003/ΕΚ)²² προσφέρει νομικό πλαίσιο για τη λειτουργία διασυνοριακών συνεταιρισμών, προωθώντας την ενιαία αγορά των συνεταιρισμών. Παράλληλα, η ΕΕ χρηματοδοτεί δράσεις ΚΑΛΟ μέσω του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (ESF+) και προγραμμάτων όπως το EaSI (Employment and Social Innovation).

Παρότι βάσει του Δικαίου του Ανταγωνισμού, η ΕΕ απαγορεύει καθορισμό τιμών περιορισμό παραγωγής, μονοπωλιακές πρακτικές, στον τομέα των αγροτικών συνεταιρισμών προβλέπει ειδικές εξαιρέσεις.

Ειδικότερα, οι γεωργοκτηνοτροφικοί συνεταιρισμοί έχουν δυνατότητα να διαπραγματεύονται συλλογικά τιμές και να διαθέτουν από κοινού την παραγωγή των μελών του, υπό την προϋπόθεση να εξυπηρετούνται οι στόχοι της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (σταθερό εισόδημα αγροτών, επάρκεια τροφίμων κ.λπ.) Οι συνεταιρισμοί

²¹ ό.π.

²²<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:02003R1435-20030821&from=NL>

μπορούν να προχωρούν σε μεταποίηση (π.χ. γάλα, τυρί, ελιές, ελαιόλαδο), αρκεί να τηρούν τη νομοθεσία για ασφάλεια τροφίμων (Κανονισμός ΕΕ 178/2002)²³, τους κανόνες υγιεινής (Κανονισμοί 852/2004 & 853/2004)²⁴, την ιχνηλασιμότητα προϊόντων (από το χωράφι στον καταναλωτή). Όσον αφορά τη διάθεση – εμπορία προϊόντων, οι συνεταιρισμοί μπορούν: να πωλούν στην εσωτερική αγορά της ΕΕ χωρίς τελωνειακούς φραγμούς, να εξάγουν σε τρίτες χώρες, να χρησιμοποιούν σήματα ΠΟΠ /ΠΓΕ²⁵, βιολογική πιστοποίηση, κοινή εμπορική ταυτότητα (brand). Η ευρωπαϊκή νομοθεσία επιτρέπει επιδοτήσεις μέσω Κοινής Αγροτικής Πολιτικής, επενδυτικά προγράμματα (π.χ. μεταποίηση, εξοπλισμός κ.λπ.), στήριξη νεοσύστατων συνεταιρισμών, αρκεί να τηρούνται οι κανόνες της ΕΕ περί κρατικών ενισχύσεων.

Οι ευρωπαϊκοί κανόνες εφαρμόζονται μέσω εθνικής νομοθεσίας που στην Ελλάδα ρυθμίζονται κυρίως από το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης με τη νομοθεσία για αγροτικούς συνεταιρισμούς

2.3.2 Διεθνής Οργάνωση Εργασίας (ILO)

Η ILO έχει μακρά παράδοση εμπλοκής με τις συνεταιριστικές μορφές. Η «Σύσταση για την Προώθηση των Συνεταιρισμών» ή «Σύσταση 193»²⁶ (2002) αποτελεί βασικό εργαλείο πολιτικής, με το οποίο αναγνωρίζεται η συμβολή των συνεταιρισμών στη βιώσιμη ανάπτυξη, την απασχόληση και τη δημοκρατία στην εργασία. Επιπλέον, η ILO δημοσιεύει στατιστικές οδηγίες και εκπαιδευτικά προγράμματα για την υποστήριξη του οικοσυστήματος της ΚΑΛΟ παγκοσμίως (ILO, 2017)²⁷.

2.3.3 Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών (UN)

Ο ΟΗΕ αναγνωρίζει την ΚΑΛΟ ως βασικό παράγοντα επίτευξης των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (SDGs). Το 2012, όπως και το 2025, ανακηρύχθηκε Διεθνές Έτος των Συνεταιρισμών, τονίζοντας τον ρόλο τους στη μείωση της φτώχειας και στην ενδυνάμωση των κοινοτήτων. Το 2023, η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ

²³ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/ALL/?uri=celex:32002R0178>

²⁴ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/ALL/?uri=celex:32004R0852> και <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32004R0853>

²⁵ Ίσως πρέπει να υπάρχει μια επιφύλαξη για δυνατότητα ελληνοποιήσεων σε προϊόντα ΠΓΕ.

²⁶ <https://www.diktio-kapa.dos.gr/keimena/Sistasi193.pdf>

²⁷ https://www.ilo.org/sites/default/files/wcmsp5/groups/public/@dgreports/@dcomm/@publ/document/publication/wcms_541211.pdf

υιοθέτησε την απόφαση A/RES/77/197²⁸, η οποία προτρέπει τα κράτη να δημιουργήσουν πολιτικές που υποστηρίζουν τις ΚΑΛΟ. Παράλληλα, με το Ερευνητικό Ινστιτούτο των Ηνωμένων Εθνών για την Κοινωνική Ανάπτυξη (UNRISD) και το πρόγραμμα για την Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία παρέχεται έρευνα και συστήνονται πολιτικές ανάπτυξης σε παγκόσμιο επίπεδο.

2.4 Το θεσμικό πλαίσιο της ΚΑΛΟ στη σύγχρονη Ελλάδα

Η οικονομική κρίση του 2008 λειτούργησε ως επιταχυντής στην επανεμφάνιση του ενδιαφέροντος για την ΚΑΛΟ. Εκατοντάδες εγχειρήματα (συνεταιριστικά καφενεία, δομές αλληλέγγυας τροφής, κοινωνικά ιατρεία, εναλλακτικά νομίσματα) οργανώνονται σε τοπικό επίπεδο. Ο Ν. 4019/2011 αποτέλεσε το πρώτο νομικό πλαίσιο για τις Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις (ΚοινΣΕπ). Ακολούθησε ο Ν. 4430/2016²⁹ που έδωσε έμφαση σε οριζόντιες δομές και στη θεσμική υποστήριξη της ΚΑΛΟ, εισάγοντας τον όρο «φορείς κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας» και διευρύνοντας τα πεδία δραστηριότητας.

Έως το 2020 ο Ν. 4430/2016 αποτέλεσε το βασικό νομικό πλαίσιο που ρυθμίζει τις αρχές, τις μορφές και τη λειτουργία των φορέων ΚΑΛΟ στην Ελλάδα. Αντικαθιστώντας το περιοριστικό και τεχνοκρατικό μοντέλο του Ν. 4019/2011, εστιάζει περισσότερο στη συμμετοχικότητα, τη δημοκρατική διακυβέρνηση και τον κοινωνικό αντίκτυπο. Ειδικότερα, ορίζει ως ΚΑΛΟ το σύνολο των οικονομικών δραστηριοτήτων που βασίζονται: στην προτεραιότητα του ανθρώπου έναντι του κέρδους, στη δημοκρατική λήψη αποφάσεων (μία ψήφος ανά μέλος), στη συλλογική ιδιοκτησία, και στην κοινωνική ωφέλεια. Επιπλέον δημιουργήθηκε Ειδικό Μητρώο Φορέων ΚΑΛΟ στο Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Οικονομίας, που προέβλεπε τη σύσταση Κέντρων Στήριξης ΚΑΛΟ σε τοπικό επίπεδο. Ως προς τη χρηματοδότηση μπορεί να προέρχεται από ΕΣΠΑ, δημόσια προγράμματα και ειδικά ταμεία (π.χ. Ταμείο ΚΑΛΟ/ΤΕΜΕΚΟ), ενώ παράλληλα προέβλεπε φορολογικές ελαφρύνσεις, ιδίως όταν οι ΚΑΛΟ έχουν κοινωνικό σκοπό ή λειτουργούν ως εργοδοτικοί συνεταιρισμοί.

²⁸ <https://docs.un.org/en/A/RES/77/197>

²⁹ <https://www.taxheaven.gr/law/4430/2016> (ΦΕΚ Α' 205/31-10-2016) «Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία και ανάπτυξη των φορέων της και άλλες διατάξεις».

Το 2020 ψηφίστηκε ο Ν. 4673/2020³⁰. Στα πλαίσια της ανακήρυξης από τον ΟΗΕ του έτους 2025 ως Διεθνούς έτους Συνεταιρισμών, ο νόμος του 2020 παραμένει σε ισχύ αλλά επικαιροποιήθηκε με τον Ν.5184/2025.³¹ Παράλληλα ψηφίστηκε ο Νέος Αναπτυξιακός Νόμος (Ν. 5203/2025)³², που εισάγει ρυθμίσεις για τη βιώσιμη ανάπτυξη, στις οποίες οι συνεταιρισμοί έχουν κεντρικό ρόλο.

Ειδικότερα, οι αγροτικοί και αστικοί συνεταιρισμοί, οι ΚοινΣΕπ. και οι Ομάδες Παραγωγών καθίστανται πλέον πλήρως επιλέξιμοι για ενισχύσεις μέσω του αναπτυξιακού νόμου. Προβλέπεται αναπροσαρμογή των ανώτατων ορίων ενίσχυσης, ιδιαιτέρως για μικρές επιχειρήσεις και συνεταιριστικές μονάδες. Ο βασικός νόμος για τους αγροτικούς συνεταιρισμούς (Ν. 4673/2020) παραμένει σε ισχύ, αλλά έχει επικαιροποιηθεί και κωδικοποιηθεί με μεταγενέστερους νόμους (όπως ο 5184/2025). Η εγγραφή των Αγροτικών Συνεταιρισμών στο Εθνικό Μητρώο γίνεται υποχρεωτική, με τελευταία σημαντική ημερομηνία επικαιροποίησης την 15η Ιανουαρίου 2026, ενώ δόθηκε παράταση (με τον Ν. 3033/2025) στην αναστολή ποινικών διώξεων για μέλη διοικήσεων αγροτικών συνεταιρισμών.

---

³⁰ <https://www.taxheaven.gr/law/4673/2020> (ΦΕΚ Α' 52/11-03-2020) «Αγροτικοί Συνεταιρισμοί και άλλες διατάξεις».

³¹ <https://www.taxheaven.gr/law/5184/2025> (ΦΕΚ Α' 34/06-03-2025) «Διεπαγγελματικές οργανώσεις, ενίσχυση του αγροτικού τομέα, οργάνωση των υπηρεσιών και εποπτευόμενων φορέων του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και επανεκκίνηση της αγροτικής οικονομίας και λοιπές διατάξεις».

³² <https://www.taxheaven.gr/law/5203/2025> (ΦΕΚ Α' 87/02-06-2025) «Βιώσιμη ανάπτυξη, παραγωγικός μετασχηματισμός της ελληνικής οικονομίας - Τροποποίηση διατάξεων του αναπτυξιακού νόμου 4887/2022 Αναπτυξιακός Νόμος - Ελλάδα Ισχυρή Ανάπτυξη - και λοιπές διατάξεις».

Β΄ ΜΕΡΟΣ: Ερευνητικό

Κεφάλαιο 3ο

Η εργασία αυτή ξεκίνησε με την προοπτική να συμβάλει στην κατανόηση του συνεταιριστικού φαινομένου σε τοπικό επίπεδο, αναδεικνύοντας τη σημασία των συνεταιρισμών ως εργαλείων συλλογικής δράσης και βιώσιμης ανάπτυξης, τόσο στο παρελθόν όσο και κατά το παρόν στον νομό Κορινθίας. Όπως θα αναλυθεί στη συνέχεια οι συνθήκες που κυριαρχούν είναι τέτοιες που καθιστούν αδύνατη την υλοποίηση της εργασίας όπως αυτή είχε σχεδιαστεί επί χάρτου. Παρά τα εμπόδια που δημιουργήθηκαν στην ολοκλήρωση του πονήματος, η έρευνα πρόκειται να συνεχιστεί και πέραν του μεταπτυχιακού προγράμματος. Τα ερωτήματα που έχουν μείνει αναπάντητα θα αποτελέσουν μέρος της μελλοντικής έρευνας πεδίου σχετικά με το Συνεταιριστικό Κίνημα του νομού Κορινθίας διαχρονικά, και με αφορμή τα γεγονότα που καθημερινά παρακολουθούμε να εξελίσσονται στις τελευταίες κινητοποιήσεις των αγροτών και κτηνοτρόφων σε όλη τη χώρα.

Όταν γράφονταν αυτές οι γραμμές, δεν είχε φτάσει σε εμάς αναφορά σχετική με τη συμφωνία της Ευρωπαϊκής Ένωσης με χώρες της Λατινικής Αμερικής (Mercosur), ούτε αίτημα να τοποθετηθεί ο Πρωθυπουργός και να παρουσιάσει την άποψή του για τη συνθήκη αυτή – αν και δεν υπάρχει αμφιβολία πως έχει συνταχθεί με το διευθυντήριο των Βρυξελλών και είναι στην υπηρεσία των συμφερόντων του Βερολίνου. Στις 10/01/2025 γνωστοποιήθηκε ότι υπεγράφη η συμφωνία, και μάλλον οι αγρότες της Ευρώπης, της Ελλάδας και βεβαίως της Κορινθίας θα είναι η Ιφιγένεια που θα θυσιαστεί για να αποπλεύσουν τα καράβια.

Σε δημόσιο επίπεδο, γίνεται πολύς λόγος για άυλη πολιτιστική κληρονομιά, αλλά ποτέ δεν έχει υπάρξει προβολή της συστηματική ούτε της τοπικής κτηνοτροφίας ή των προϊόντων της στον νομό Κορινθίας. Πριν λίγες μόλις δεκαετίες, δυο φορές τον χρόνο νομάδες μετακινούνταν από τα ορεινά της Ζήρειας στην περιοχή των Αγίων Θεοδώρων, πίσω στο χειμαδιό το φθινόπωρο και ξανά στο βουνό την άνοιξη. Τους βλέπαμε στην παραλιακή Κορινθία στο τέλος της δεκαετίας του πενήντα και αρχές του εξήντα. Η αλλαγή του κοινωνικού και οικονομικού πλαισίου άλλαξε τη μορφή της αγροτικής οικονομίας, ενώ η μετανάστευση τότε επηρέασε τη συμμετοχή των νέων στις αγροτικές δραστηριότητες και κλόνησε τη βιωσιμότητα της κτηνοτροφίας

στην παραδοσιακή μορφή της. Μαζί με τον παραδοσιακό τρόπο ζωής σταδιακά χάθηκε και χάνεται η τεχνογνωσία και για την υλική πολιτιστική κληρονομιά, η τεχνογνωσία για την παραγωγή παραδοσιακών προϊόντων π.χ. τυριών, παραγωγής πρώτης ύλης, γάλακτος, ντόπιων φυλών βόσκησης στο φυσικό περιβάλλον. Ανάλογες αλλαγές καταγράφονται από τους ερευνητές σε διεθνές επίπεδο και διαμορφώνουν αυτό που ήδη από τα τέλη του 20ού αιώνα αναφέρεται ως «ραγδαία διεθνοποιούμενο σύστημα παραγωγής και διακίνησης τροφίμων» (Κασίμης Χ. Παπαδόπουλος Α., 1996)

3.1 Διαχρονική παρουσία των συνεταιρισμών στον νομό Κορινθίας

Η διαχρονική παρουσία των συνεταιρισμών στην Κορινθία στάθηκε αδύνατον επί του παρόντος να ιχνηλατηθεί με ακρίβεια για τους παρακάτω λόγους.

Στα Γενικά Αρχεία του Κράτους δεν υπάρχει κανενός είδους αρχείο για συνεταιρισμό, εκτός από έναν Υποχρεωτικό Συνεταιρισμό των Αγίων Θεοδώρων, του οποίου ένα βιβλίο ο γράφων βρήκε συμπτωματικά σε αρχεία του Δημοτικού Σχολείου της Κοινότητας αυτής· πιθανόν ο ολιγογράμματος πρόεδρος το παρέδωσε στον εγγράμματο δάσκαλο, όταν διαλύθηκε ο συνεταιρισμός το 1945, και έτσι κατέληξε στα αρχεία. Από την ανάγνωση του συγκεκριμένου βιβλίου διαπιστώθηκε πως σε όλη τη διάρκεια λειτουργίας του συνεταιρισμού δεν υπήρξε ποτέ απαρτία σε γενική ή απλή συνέλευση. Το γεγονός θα μπορούσε να δικαιολογηθεί σαν πνεύμα αντίστασης στο φασιστικό καθεστώς του Ι. Μεταξά. (κρατικός κορπορατισμός, όχι συνεταιρισμός). Διαφορετικά, η έλλειψη συνεταιριστικού πνεύματος αλληλεγγύης εξακολουθεί στις μέρες μας να οδηγεί το κίνημα στα ίδια χάλια.

Κάποια στοιχεία βρίσκονται αναρτημένα στο διαδίκτυο, όπως το ιστορικό της Εταιρία Λαϊκής Βάσης Παραγωγών Κορινθίας που ξεκίνησε στην κοινότητα Βραχατίου ως ιδιωτική επιχείρηση Ανδρέα Λαζανά³³. Ωστόσο είναι προς το παρόν δύσκολη η τεκμηρίωσή τους, για τούτο και δεν γίνεται εκτενής αναφορά εδώ.

33

<https://vochahistory.wordpress.com/2018/04/30/%CF%80%CF%81%CF%89%CF%84%CE%BF%CE%BC%CE%B1%CE%B3%CE%B9%CE%AC%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%B5%CF%82-%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%B9%CE%B8%CE%AD%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82-%CE%BF%CE%B9-%CE%B4%CF%8D%CE%BF-%CF%8C%CF%88/> Ανακτήθηκε 25/7/2025.

Προβλήματα στη διάρκεια της έρευνας υπήρξαν διάφορα, αλλά οι λεπτομέρειες δεν είναι του παρόντος παρότι αφορούν την ουσία της εργασίας, αλλά πρόθεση του γράφοντος είναι να δημοσιοποιηθούν αργότερα. Παρ' όλα αυτά, τέθηκαν τα ερευνητικά ερωτήματα και ακολουθήθηκε η παρακάτω μεθοδολογία.

3.2 Ερευνητικά ερωτήματα

Το κεντρικό ερευνητικό ερώτημα αφορά τον βαθμό στον οποίο οι συνεταιρισμοί της Κορινθίας λειτούργησαν διαχρονικά ως φορείς Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας· επίσης εάν και πώς εξελίχθηκε ή/και μεταβλήθηκε ο κοινωνικός χαρακτήρας τους.

Στο παραπάνω πλαίσιο τίθενται ειδικότερα ερευνητικά ερωτήματα:

Πώς και υπό ποιες κοινωνικοοικονομικές συνθήκες αναδύθηκαν οι πρώτοι συνεταιρισμοί στην Κορινθία ως μορφές συλλογικής αλληλεγγύης. Πώς επέδρασαν στον κοινωνικό προσανατολισμό τους το κράτος, η αγορά και οι ιστορικές κρίσεις (π.χ. κρίση της σταφίδας, πόλεμοι, ένταξη στην ΕΕ). Ποιος υπήρξε ο κοινωνικός και οικονομικός αντίκτυπος των συνεταιρισμών στις τοπικές κοινότητες της Κορινθίας. Ποιες συνέχειες και ποιες ρήξεις παρατηρούνται μεταξύ ιστορικών συνεταιρισμών και σύγχρονων σχημάτων ΚΑΛΟ, π.χ. ΚοινΣΕπ.

3.3 Μεθοδολογία της έρευνας

Η έρευνα έχει πρόθεση να θεμελιωθεί σε ποιοτική και ιστορική προσέγγιση, συνδυάζοντας:

- Ιστορική ανάλυση πρωτογενών και δευτερογενών πηγών.
- Αρχειακή έρευνα (καταστατικά, πρακτικά συνεταιρισμών, κρατικά και τοπικά αρχεία).
- Συγκριτική ανάλυση διαφορετικών ιστορικών περιόδων.
- Μελέτες περίπτωσης συνεταιρισμών.
- Δομημένες και ημιδομημένες συνεντεύξεις με μέλη συνεταιρισμών ή σύγχρονων σχημάτων ΚΑΛΟ.

Όπως αναφέρθηκε, παρά τις προσπάθειες ενός και πλέον έτους δεν υπήρξε πρόσβαση σχεδόν σε κανενός είδους φερέγγυα πηγή, πρωτογενή ή δευτερογενή, δεν υπήρξε παρά περιστασιακή πρόσβαση σε αρχεία ούτε καν ενημέρωση για το αν έχουν

τηρηθεί και διατηρηθεί αρχεία, κυρίως λόγω γραφειοκρατικών κωλυμάτων και λόγω της κατάρτησης των ειρηνοδικείων. Ακόμη και τα αρχεία που διατέθηκαν στον γράφοντα από το Υπουργείο Γεωργικής Ανάπτυξης δεν είναι επικαιροποιημένα. Επομένως, είναι εξαιρετικά δύσκολη και με αμφίβολα αποτελέσματα η συγκριτική ανάλυση των ιστορικών περιόδων.

Επιπλέον υπήρξαν αδυναμίες και δυσκολίες στη μελέτη περίπτωσης συνεταιρισμών και την απόκτηση συνεντεύξεων, κυρίως λόγω πλημμελούς συμμετοχής και άρνησης στο ζητούμενο. Παρά το λιγοστό υλικό της έρευνας θα παρουσιαστούν τα στοιχεία που συλλέχθηκαν μέσω ερωτηματολογίου Google (Παράρτημα).

3.3.1 Χωρικός ορίζοντας της έρευνας

Ακολουθεί κατάλογος των Δήμων και των δημοτικών διαμερισμάτων τους νομού. Πρόθεση του γράφοντος ήταν να υπάρχουν συμπληρωμένα τα δημοτικά διαμερίσματα με τις συλλογικότητες, στόχος που τελικά δεν επιτεύχθηκε. Για λόγους ενημερωτικούς ακολουθούν κατάλογοι, όπως προβλεπόταν από τον σχεδιασμό της έρευνας.

Κατάλογος 1. Δήμοι και Διαμερίσματα

Δήμος Κορινθίων

- Δημοτικό Διαμέρισμα Κορίνθου.
- Δημοτικό Διαμέρισμα Τενέας.
- Δημοτικό Διαμέρισμα Σαρωνικού.
- Δημοτικό Διαμέρισμα Σολυγείας

Δήμος Λουτρακίου-Αγ. Θεοδώρων

- Δημοτικό Διαμέρισμα Λουτρακίου Περαχώρας
- Δημοτικό Διαμέρισμα Αγίων Θεοδώρων

Δήμος Βέλου - Βόχας (Συμπεριλαμβάνεται ο πρώην Δήμος Άσσου Λεχαίου)³⁴.

---

³⁴ Επισημαίνεται ότι ο πρώην Δήμος Άσσου Λεχαίου στην εργασία αυτή αποτελεί τμήμα της ενιαίας Βόχας διότι πάντα ήταν τμήμα της. Η Βόχα, κατά την άποψη του γράφοντος, θα έπρεπε με τον Δήμο Νεμέας του οποίου είναι επίγειο, να αποτελούν ενιαίο Δήμο. Διότι οι δυο περιοχές (Νεμέα και Βόχα) αντιμετωπίζουν κοινά προβλήματα και έχουν ίδιο οικονομικό υπόβαθρο. Μια ματιά στα χρώματα που προσδιορίζουν τις περιοχές των Δήμων στον χάρτη αρκεί για να δημιουργήσει ερωτήματα γιατί δεν υπήρξε συνένωση Βόχας, Νεμέας

Η συνένωση με τη Νεμέα ήταν επιδίωξη του Δήμου Σικυονίων και έχει φημολογηθεί έντονα πως ο υπάρχων διαχωρισμός ήταν απόφαση της κεντρικής πολιτικής σκηνής για τον «χρωματισμό» του χάρτη τα βράδια των εκλογών.

- Δημοτικό Διαμέρισμα Βέλου Νεράντζας.
- Δημοτικό Διαμέρισμα Βόχας.
- Δημοτικό Διαμέρισμα Άσσου Λεχαιού που υπάγεται στον Δήμο Κορινθίων.

Δήμος Νεμέας

Δήμος Σικυωνίων.

- Δημοτικό Διαμέρισμα Σικυώνος.
- Δημοτικό Διαμέρισμα Στυμφαλίας
- Δημοτικό διαμέρισμα Φενεού.

Δήμος Ξυλοκάστρου - Ευρωστίνης

- Δημοτικό Διαμέρισμα Ξυλοκάστρου
- Δημοτικό Διαμέρισμα Ευρωστίνης

Ε ι κ ό ν α 5 Νομός Κορινθίας - Δήμοι

3.3.2 Ερωτηματολόγιο

Σύνταξη

Κατά τη σύνταξη ερωτηματολογίου που αναρτήθηκε και διακινήθηκε στο διαδίκτυο λήφθηκαν υπόψη τα εξής:

- Να έχει σχεδιαστεί σωστά (με τη σκέψη στο ζητούμενο).
- Να είναι σύντομο ώστε να μην αποθαρρύνει τους συμμετέχοντες στην έρευνα.
- Εύκολο να απαντηθεί και να είναι δυνατή η ταχυδρομική αποστολή του.³⁵

³⁵ Το ερωτηματολόγιο διαμορφώθηκε σε Google forms με μορφή ηλεκτρονική, για διεύρυνση της ερευνητικής βάσης. Υπάρχει και σε έντυπη μορφή ώστε να προωθηθεί με συνοδευτική συστημένη

Στάδια δημοσιοποίησης

- Ανάρτηση στα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης.
- Αποστολή μηνυμάτων sms σε όσους αριθμούς τηλεφώνων υπήρχαν διαθέσιμοι. Παραχώρηση ικανού χρόνου για τη συμμετοχή στην έρευνα και τη συμπλήρωσή του.

Ο σχεδιασμός βασίστηκε στη σκέψη πως θα επέτρεπε τη συλλογή απαντήσεων και πληροφοριών από μεγάλο αριθμό ατόμων που εμπλέκονται ή είχαν εμπλακεί στο παρελθόν στο συνεταιριστικό κίνημα και θα δέχονταν να μοιραστούν την εμπειρία τους, θετική ή αρνητική. Αυτή η έρευνα θα εξελισσόταν αρκετά εύκολα και οικονομικά από άποψη και χρόνου.

Το ερωτηματολόγιο περιέχει 51 ερωτήσεις για μετρήσιμους κατά το δυνατόν παράγοντες. Η επεξεργασία των απαντήσεων έγινε αυτόματα από το συγκεκριμένο ηλεκτρονικό εργαλείο και προβάλλονται με γραφήματα διαμορφωμένα σαν στατιστικά αποτελέσματα.

Οι ερωτήσεις της έρευνας είναι ομαδοποιημένες σε 9 ενότητες:

- Αρχική.
- Γενικά στοιχεία Συλλογικότητας (10 ερωτήσεις).
- Εσωτερική λειτουργία, οργάνωση και λήψη αποφάσεων (3 ερωτήσεις).
- Οικονομική δραστηριότητα (8 ερωτήσεις).
- Προβλήματα , ανάγκες, προκλήσεις (9 ερωτήσεις).
- Κοινωνικός ρόλος, συνεργασίες, δικτύωση (12 ερωτήσεις).
- Προοπτικές, προτάσεις για το μέλλον (4 ερωτήσεις).
- Ανοιχτές απαντήσεις (3 ερωτήσεις).
- Προσωπικά στοιχεία (4 ερωτήσεις).

Πλήρη εικόνα των ερωτημάτων, των απαντήσεων και των γραφημάτων παρουσιάζεται στο Παράρτημα αυτούσια και χωρίς κανενός είδους παρέμβαση, διόρθωση ή αλλαγή μορφική, ορθογραφική, τυπογραφική, εκφραστική, περιεχομένου ή όποια άλλη από τον γράφοντα. Κάτι τέτοιο θεωρήθηκε ως αλλοίωση του

επιστολή. Η ιδέα της ταχυδρόμησης δεν υλοποιήθηκε σε αυτή την φάση της έρευνας, λόγω έλλειψης στοιχείων επικοινωνίας.

αποτελέσματος της έρευνας και για τον λόγο αυτό αποκλείστηκε από την παρουσίαση.

3.4 Αποτελέσματα της έρευνας

Παρότι δεν υπάρχουν ακριβή επιβεβαιωμένα στοιχεία ανά Δήμο και Δημοτικό Διαμέρισμα, ωστόσο ανά Δήμο υπάρχουν Ενώσεις Αγροτικών Συνεταιρισμών, που θεωρητικά λειτουργούν ως φορείς σύνδεσης των κατά δημοτικό διαμέρισμα συνεταιρισμών. Οι ενώσεις αυτές στην πράξη προσφέρουν εμπορικού τύπου υπηρεσίες, παρόμοιες με τις ιδιωτικές γεωπονικές επιχειρήσεις, δηλαδή μεταπωλούν γεωργικά εργαλεία, λιπάσματα, παρέχουν συμβουλές σχετικά με τις καλλιέργειες. Το κόστος των παρεχόμενων αγαθών και υπηρεσιών είναι ίδιο ή τουλάχιστον παραπλήσιο με αυτό του ελεύθερου εμπορίου. Παράλληλα οι ενώσεις πωλούν τυποποιημένα ή νωπά τρόφιμα.

Από την έρευνα προέκυψε ότι η Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών Κορινθίας, που ιδρύθηκε το 1919 και είναι η πιο μακρόβια στον νομό, έχει εντοπισμένο το ενδιαφέρον της στην προώθηση του τυποποιημένου κορινθιακού ελαιολάδου, ενώ παράλληλα διαθέτει μπακάλικο, όπως το ονομάζει στον επίσημο ιστότοπό της³⁶, όπου εμπορεύεται λιανικά αγροτικά προϊόντα από όλη την Ελλάδα.

Στον Δήμο Λουτρακίου – Αγ. Θεοδώρων δεν υπάρχει ένωση αγροτικών συνεταιρισμών.

Η Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών Βόχας με έδρα το Βραχάτι βρίσκεται υπό καθεστώς εκκαθάρισης.³⁷ Η οικονομική κατάρρευση, σύμφωνα με εργαζόμενους και μέλη του τελευταίου ΔΣ, οφείλεται στο Σούπερ Μάρκετ της Ένωσης το οποίο υπήρξε ζημιογόνο και παρά τις επανειλημμένες επί σειρά ετών υποδείξεις του λογιστηρίου για διαρροές χρημάτων, δεν άλλαξε ο τρόπος διοίκησης και διαχείρισης. Οι δραστηριότητες της Ένωσης έφθιναν ξεκινώντας από τις ζωοτροφές και τα λιπάσματα, στα οποία κατά την περίοδο ακμής υπήρχε ιδιαίτερα αυξημένη κίνηση, κατόπιν διακόπηκαν οι εργασίες του Σούπερ Μάρκετ και τέλος έκλεισε το τμήμα φυτοφαρμάκων λόγω της ταυτόχρονης συνταξιοδότησης 7 υπαλλήλων που δεν αντικαταστάθηκαν και που οι εφάπαξ καταβολές προς αυτούς υποχρέωσαν την

³⁶ <https://eask.4ty.gr/el/Agrotika-Proionta-Agrotika-Eidi?>

³⁷ Η πληροφορία προέρχεται από πρώην εργαζόμενους που αρνήθηκαν να δώσουν επίσημα στοιχεία.

Ένωση να πουλήσει τα κεντρικά γραφεία της και να μεταφέρει τις εργασίες της σε μία από τις αποθήκες της. Η εκκαθάριση δεν έχει προχωρήσει με την ταχύτητα που θα έπρεπε λόγω της διεκδίκησης μετοχών της Ενώσεως στην «Ελαιουργική» και στην «Κεντρική Συνεταιριστική Ένωση Σουλτανίνας».

Στον Δήμο Νεμέας δραστηριοποιούνται δύο συνεταιριστικές ενώσεις η Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών Νεμέας που λειτουργεί στα πρότυπα που ήδη αναφέρθηκαν και ο Οινοποιητικός Συνεταιρισμός Νεμέας που αριθμεί περισσότερα από 500 μέλη και λειτουργεί ήδη από το 1937 με κύριο στόχο την παραγωγή, εμφιάλωση και προώθηση της παραδοσιακής τοπικής ποικιλίας οίνου «Αγιωργίτικο».

Στον Δήμο Σικυωνίων εδρεύει η Ένωση Κιάτου ΙΚΕ³⁸ που έχει πλέον τη μορφή Ιδιωτικής Κεφαλαιουχικής Εταιρίας και σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία που παρέχει στον ιστότοπό της περιλαμβάνει στο δυναμικό της φυσικά πρόσωπα (5.000 μέλη) και συνεταιρισμούς αγροτικών προϊόντων από καλλιέργειες των γειτονικών περιοχών ενώ το εργασιακό δυναμικό της αριθμεί 30 εργαζομένους. Παράλληλα με τις παραδοσιακές δραστηριότητες (εμπορία γεωργικών μηχανημάτων, λιπασμάτων κ.λπ.) παρέχει συμβουλευτικές υπηρεσίες σε Προγράμματα Αγροτικής Ανάπτυξης και Οργανώσεων Παραγωγών, επιδοτήσεων, ασφαλειών κ.λπ.

Η Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών Ξυλοκάστρου³⁹ βρίσκεται σε κατάσταση εκκαθάρισης και αντιμετωπίζει προβλήματα οικονομικής φύσης με τους εργαζόμενους και τους προμηθευτές της.

Η Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών Δερβενίου μετατράπηκε σε απλό συνεταιρισμό.

Όσον αφορά άλλου τύπου ΚΑΛΟ που δραστηριοποιούνται στον νομό Κορινθίας, τα μόνο φερέγγυα στοιχεία που έγινε δυνατόν να αντληθούν προέρχονται από τα Γενικά Μητρώα Φορέων ΚΑΛΟ του 2019 και 2025⁴⁰.

Σύμφωνα με το Μητρώο του 2019 καταγράφονται τα εξής:

- Δήμος Κορινθίων 11
- Δήμος Λουτρακίου – Αγ. Θεοδώρων 6

³⁸ <https://easkiatou.gr/>

³⁹ Η πληροφορία προέρχεται από πρώην εργαζόμενους που αρνήθηκαν να δώσουν επίσημα στοιχεία.

⁴⁰ Από το <https://kalo.gov.gr/> μέσω του <https://kalokorinthias.gr/>

- Δήμος Βέλου – Βόχας 1
- Δήμος Νεμέας 0
- Δήμος Σικυωνίων 6
- Δήμος Ξυλοκάστρου – Ευρωστίνης 1

Σύμφωνα με το Μητρώο του 2025 καταγράφονται τα εξής:

- Δήμος Κορινθίων 18 – διαγράφονται 2
- Δήμος Λουτρακίου – Αγ. Θεοδώρων 11 – διαγράφονται 3
- Δήμος Βέλου – Βόχας 3
- Δήμος Νεμέας 1
- Δήμος Σικυωνίων 11 – διαγράφεται 1
- Δήμος Ξυλοκάστρου – Ευρωστίνης 3

Στις παραπάνω καταγραμμένες ΚΑΛΟ συμπεριλαμβάνονται σωματεία και σύλλογοι διαφόρων δραστηριοτήτων (πολιτιστικοί, χορευτικοί, εκπαιδευτικοί, θεατρικοί, φιλανθρωπικοί, αθλητικοί κ.ά.). Στην πράξη λειτουργούν πολλοί περισσότερες, τουλάχιστον ένα σωματείο ή σύλλογος ανά Δημοτικό Διαμέρισμα καθώς και ΑΜΚΕ και ΚοιΝΣεπ, αλλά δεν είναι ακόμη καταχωρησμένες στο Γενικό Μητρώο Φορέων ΚΑΛΟ.

Στην προσπάθεια της έρευνας πεδίου διαπιστώθηκε ότι ενώ κατά την περίοδο της οικονομικής κρίσης του 2009 έως και το 2016 στην περιοχή δραστηριοποιήθηκαν τυπικές και άτυπες ΚΑΛΟ, όπως π.χ. Κοινωνικά Ιατρεία, Κοινωνικά Παντοπωλεία κ.ά., σήμερα είτε έχουν παύσει τις εργασίες τους είτε υπολειτουργούν.

Στο σημείο αυτό κρίνεται αναγκαία η αποτίμηση της προσπάθειας της έρευνας πεδίου και της εικόνας που παρουσιάζεται στον παρατηρητή. Τα αποτελέσματα θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν απογοητευτικά σε επίπεδο προσέγγισης τοπικών φορέων και ατόμων, λόγω των ελάχιστων συμμετοχών – απαντήσεων που υπήρξαν, γεγονός που φαίνεται στην ολιγάριθμη απήχηση του ερωτηματολογίου.

Όπως προαναφέρθηκε, αρχικά υπήρξε επικοινωνία με τα Γενικά Αρχεία του Κράτους και συγκεκριμένα το τμήμα τους στην Κόρινθο. Στο συγκεκριμένο Αρχείο, και παρά την προθυμία του προσωπικού να βοηθήσει, δεν υπάρχει κανένα διαθέσιμο στοιχείο, εκτός από ένα βιβλίο του Αναγκαστικού Συνεταιρισμού των Αγίων Θεοδώρων.

Ακολούθησε επίσκεψη στο τμήμα του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων του Νομού Κορινθίας. Εκεί ο αρμόδιος υπάλληλος ενημέρωσε τον γράφοντα πως δεν υπάρχουν στοιχεία και αρχεία που να έχουν σχέση με τους συνεταιρισμούς. Μέσω του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου ζητήθηκαν από την ίδια υπηρεσία στοιχεία για την Κορινθία ΑΕ, εργοστάσιο τυποποίησης αγροτικών προϊόντων το οποίο επί σειρά ετών είχαν διοικήσει κομματικά στελέχη, που παρά τη συνεταιριστική τους ιδιότητα δεν είχαν καμιά σχέση με τη διαχείριση εργοστασίου (κατά πληροφορίες έχει πουληθεί μάλλον από τράπεζα και ίσως λόγω οφειλών).

Απαντήσεις και στοιχεία δεν δόθηκαν ούτε για την Περιφερειακή Λαχαναγορά, η οποία είχε δημιουργηθεί στο παλαιό αεροδρόμιο του Λεχαιού και στην πράξη δεν λειτούργησε ποτέ. Όπως υποστηρίζεται από διάφορα άτομα ανεπίσημα, λεηλατήθηκε από τη γνωστή κοινωνική ομάδα που δραστηριοποιείται στην εμπορία σκραπ. Στην ίδια ομάδα αποδίδεται και η λεηλασία συσκευαστηρίων και ψυγείων σε εγκαταστάσεις συνεταιρισμών, όπως π.χ. του Συνεταιρισμού Πουλίτσας, στο ομώνυμο Δημοτικό Διαμέρισμα του Δήμου Βέλου - Βόχας. Για τον ίδιο συνεταιρισμό, μέλος του δήλωσε πως ενώ ο συνεταιρισμός δανειοδοτήθηκε να προχωρήσει σε ανακαίνιση και κατασκευή ψυγείων συντήρησης των αγροτικών προϊόντων, αμέσως μετά έγινε από το ΔΣ ενοικίαση του συσκευαστηρίου χωρίς να εξασφαλιστούν νομικά συμφέροντα του συνεταιρισμού· έτσι, όταν ο ενοικιαστής αποχώρησε άφησε χρέη προς επιχειρήσεις κοινής ωφέλειας που η εξόφλησή τους βάρυνε τον συνεταιρισμό. Στα πλαίσια της παρούσας έρευνα έγινε προσπάθεια στα πλαίσια να υπάρξει τοποθέτηση του τέως πρόεδρου στις παραπάνω κατηγορίες και στο πώς ο συνεταιρισμός έφτασε σε αυτή την οικονομική κατάσταση. Η προσπάθεια έμεινε αναπάντητη ως προς την ουσία της και η μόνη αντίδραση ήταν να υποστηρίξει πώς «άλλοι γνωρίζουν καλύτερα». Ανεπιβεβαίωτες πληροφορίες αναφέρουν πως ο πρόεδρος πριν ενοικιάσει τον συνεταιρισμό έφτιαξε ψυγεία για τη συντήρηση αγροτικών προϊόντων σε ιδιοκτησία του.

Στην προσπάθεια έρευνας, έγινε επίσκεψη στο γραφείο του υπεύθυνου για τα αρχεία των Ειρηνοδικείων Κορινθίας. Το αίτημα για πρόσβαση προσέκρουσε σε άρνηση του υπεύθυνου (;) με το αιτιολογικό ότι περιέχουν «προσωπικά δεδομένα» και υπάρχει απαγόρευση δημοσιοποίησής τους. Μετά την τρίτη προσπάθεια και την επαναλαμβανόμενη άρνηση, κατατέθηκε έγγραφη αίτηση στην Πρόεδρο Εφετών για

άδεια πρόσβασης στα αρχεία για λογούς ακαδημαϊκής έρευνας. Μετά δεκαήμερο δόθηκε άδεια. Τα αρχεία περιλαμβάνουν το Μητρώο των Συνεταιρισμών του πρώην Ειρηνοδικείου Κορίνθου⁴¹ με εγγραφές που χρονολογούνται από το 1982 και έκτοτε· οι αρμόδιοι υπάλληλοι δήλωσαν πως δεν γνωρίζουν πού υπάρχουν τα παλαιότερα αρχεία. Με φωτοτυπία της αρχικής άδειας, επιτράπηκε η πρόσβαση στα αρχεία των πρώην ειρηνοδικείων Νεμέας και Κιάτου, όπου υπήρχαν μητρώα των συνεταιρισμών αλλά και αυτά μετά το 1982, χωρίς μάλιστα πρόσφατες επικαιροποιήσεις.

Πρόβλημα προέκυψε όταν επιχειρήθηκε πρόσβαση στα αρχεία του πρώην ειρηνοδικείου Ξυλοκάστρου, όπου περιλαμβάνονται και του Δερβενίου. Τα αρχεία αυτά ενώ ανήκουν στο πρωτοδικείο Κορίνθου, παραμένουν κλειδωμένα στο οίκημα όπου στεγαζόταν το τέως ειρηνοδικείο. Για να υπάρξει πρόσβαση πρέπει να ανατεθεί η επίβλεψη σε υπάλληλο του πρωτοδικείου Κορίνθου. Χρειάστηκε νέα έγκριση η οποία αιτήθηκε αλλά δεν έχει ακόμη παραχωρηθεί, παρότι έχουν περάσει μήνες.

Για την ολοκλήρωση της έρευνας στάλθηκε e-mail στο γραφείο του Υπουργού Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, που προωθήθηκε στο αρμόδιο τμήμα για τους Συνεταιρισμούς. Το προσωπικό του τμήματος αποδείχθηκε εξαιρετικά συνεργάσιμο και έστειλε άμεσα απάντηση με συνημμένη την κατάσταση με τους συνεταιρισμούς, όπου περιέχονται τα e-mail και τα στοιχεία επικοινωνίας των προέδρων. Ωστόσο η προώθηση του ερωτηματολογίου στα e-mail αυτά έμεινε ανεπίδοτη για αδιευκρίνιστους λόγους. Εικάζεται πως ο πιθανότερος λόγος είναι η μη επικαιροποίηση των στοιχείων επικοινωνίας των συνεταιρισμών ή πως τα e-mail δεν χρησιμοποιούνται πλέον. Όσα τελικώς παραδόθηκαν έμεινα αναπάντητα, πλην ελαχίστων.

Ακόμα, η έρευνα έδειξε πως υπάρχουν συνεταιρισμοί με περιουσιακά στοιχεία, αλλά τα μέλη αδιαφορούν για αυτά ή για την εκκαθάριση του συνεταιρισμού. Αυτό στο οποίο καταλήγει όποιος ασχοληθεί, είναι πως οι συνεταιρισμοί τουλάχιστον στην Κορινθία είναι χαμένη υπόθεση και για να μπορεί να γίνει λόγος περί συνεταιρισμών πρέπει να γίνει επανεκκίνησή τους αρχίζοντας από το μηδέν. Ίσως αυτή η έρευνα σταθεί αφορμή να προκληθεί η απαιτούμενη επανεκκίνηση.

---

⁴¹ Τα ειρηνοδικεία έχουν πλέον συγχωνευθεί με τα πρωτοδικεία.

Το πραγματικά ουσιαστικό αποτέλεσμα όμως είναι η εμπειρία που αποκτήθηκε στην κοινωνιολογική έρευνα, και η βεβαιότητα πως η επανάληψη της συγκεκριμένης έρευνας με το ίδιο ερωτηματολόγιο καθώς και με άλλα που θα το συνοδέψουν θα οδηγήσουν στα ζητούμενα αποτελέσματα. Άλλωστε μια αποτυχία δεν είναι παρά ο λόγος να ξαναδοκιμάσει κάποιος για το καλύτερο αποτέλεσμα.

Όσον αφορά την έρευνα αρχειακού υλικού, δεν ήταν αυτή που έπρεπε· προς συνηγορία της εδώ αδυναμίας αναφέρεται η έρευνα πεδίου του Λεωνίδα Οικονομάκη, *Σαν τον Ζαπάτα και τον Τσε;* (Οικονομάκης, 2020)

«[...]Ξεκινάμε μια έρευνα και οι προβλεπόμενες συνθήκες δεν έχουν καμιά σχέση με τα όσα είχαμε σχεδιάσει. Γιατί στο πεδίο δεν υπάρχει έλεγχος στις συνθήκες που αντιμετωπίζουμε και πρέπει να προσαρμοστούμε ώστε να επιλύσουμε. Κάποιες φορές η έρευνα δεν προσχεδιάζεται όπως αρχικά εκτιμάται γιατί εκ των πραγμάτων στο πεδίο προκύπτουν εκπλήξεις, και πρέπει να αναπροσαρμόζεσαι για να επιλύσεις τα προβλήματα γεγονός που προαπαιτεί να εγκαταλείψεις τον εργασιακό σχεδιασμό[...].»

Επίσης ο ίδιος αναφέρει πως το 1990 -2000 εντυπωσιακός αριθμός δημοσιεύσεων για τους Ζαπατίστας, ακόμα και πανεπιστημιακές έρευνες, είχαν βασιστεί σε δευτερογενές υλικό και όχι σε έρευνα πεδίου· ας σημειωθεί ότι εκείνου το εγχείρημα διήρκεσε οκτώ χρόνια και το κύριο πρόβλημα ήταν να αποκτήσει την εμπιστοσύνη των ερευνώμενων, γεγονός που διαπιστώθηκε και στην περίπτωση της παρούσας έρευνας.

Πέρα από τη διαπροσωπική προσέγγιση που σε ορισμένες περιπτώσεις βοήθησε να ξεπεραστούν δισταγμοί, ένας άλλος τρόπος για να αποκτηθούν κάποιες πληροφορίες είναι να πείσει ο ερευνητής για το ενδιαφέρον, τις προθέσεις και την αναγκαιότητα της έρευνας, υπό τον όρο της εμπιστευτικότητας.

Ένας παράγοντας που πρέπει να αντιμετωπιστεί σε ανάλογες περιπτώσεις και που διαφάνηκε κατά τη διάρκεια των προσωπικών επαφών και συζητήσεων είναι ο φόβος των συνομιλητών/ερωτηθέντων για διώξεις (αγωγές φίμωσης – SLAPP από το αγγλικό *Strategic Lawsuits Against Public Participation*). Πρόκειται για στρατηγικές αγωγές κατά της συμμετοχής του κοινού, που δεν αποσκοπούν τόσο στη δικαίωση όσο στο να εκφοβίσουν ακτιβιστές, δημοσιογράφους ή πολίτες, να τους εξαντλήσουν

οικονομικά και ψυχολογικά, και τελικά να σιγήσουν τη δημόσια κριτική, συχνά σε θέματα περιβάλλοντος, διαφθοράς ή ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Συμπεράσματα

Αρχικός στόχος της παρούσας εργασίας υπήρξε η διερεύνηση της πορείας, της λειτουργίας και των αποτελεσμάτων των συλλογικοτήτων και κυρίως των συνεταιρισμών στον νομό Κορινθίας διαχρονικά, ως προς την επίδρασή τους στην οικονομία και την κοινωνία. Στην αφετηρία της η εργασία στάθηκε στο θεωρητικό και ακαδημαϊκό υπόβαθρο –ή σε μια φανταστική κοινότητα που σχετίζεται με τα Κοινά– ως βάση τόσο για την έρευνα στις τοπικές κοινωνίες όσο και για την ανάλυση και την ανάδειξη του κοινωνικού ρόλου των συνεταιρισμών, τις μορφές αλληλεγγύης που δημιούργησαν και τις αλλαγές που επέφεραν. Και όλα αυτά υπό το πρίσμα των αγορών, του κρατικού ελέγχου και των ευρωπαϊκών οδηγιών, οι οποίες οδηγίες ωστόσο είναι απότοκο των πλέον από 30.000 λομπιστών που δραστηριοποιούνται στις Βρυξέλες και αγνώστου αριθμού «πολιτικών επισκεπτών»⁴².

Βάση δόθηκε ιδιαίτερα στον πρωτογενή τομέα, που μέχρι πρόσφατα υπήρξε η κύρια οικονομική δραστηριότητα στην Κορινθία και ο οποίος βάλλεται πανταχόθεν και πρώτα από όλα από το αγροτοδιατροφικό καθεστώς. Όπως έχει διαφανεί τόσο από τις προσωπικές επαφές και συζητήσεις με άτομα της τοπικής κοινωνίας όσο και από τις ολιγάριθμες –δυστυχώς– απαντήσεις στο ερωτηματολόγιο, η γραφειοκρατία, η αστικοποίηση, η εκβιομηχάνιση, ανέτρεψαν την αυτορρύθμιση των κοινοτήτων και τις ιδιαιτερότητες του τοπικού πολιτιστικού υποβάθρου και της άυλης κληρονομιάς. Η υποχώρηση του κοινοτικού πνεύματος αποδίδεται στην αλλαγή της ταυτότητας των αγροτικών κοινοτήτων και η εξάπλωση της «Ολλανδικής νόσου»⁴³. Η υποαπασχόληση των κατοίκων της υπαίθρου, η μερική απορρόφησή τους από τον τουρισμό και η στροφή προς την παροχή υπηρεσιών γενικά, οδηγούν στην απογεωργικοποίηση της υπαίθρου στην Κορινθία, όπως και στο μεγαλύτερο μέρος της χώρας. Ειδικά στη Κορινθία αγροτικές κοινότητες τουριστικοποιούνται. Επιπλέον ο πληθυσμός της περιοχής έχει μεταβληθεί λόγω και της χρήσης του προαστιακού

---

⁴² Σ.σ. Αδόκιμος όρος του γράφοντος κατ' αναλογία με τον όρο ιατρικοί επισκέπτες. Και οι πρώτοι όπως οι δεύτεροι συνδυάζουν την επιστημονική γνώση με την εμπορική ιδιότητα.

⁴³ Ο όρος «Ολλανδική Νόσος» αφορά τη συρρίκνωση μιας πλουτοπαραγωγικής πηγής, κυρίως της αγροτοκτηνοτροφικής, εξαιτίας της ανάπτυξης κάποιας άλλης. Παρατηρήθηκε αρχικά στην Ολλανδία και πρωτοαναφέρθηκε στο «The Economist» το 1977. (Stravelakis N.· Vafiadakis Ai, 2025).

σιδηροδρόμου. Άτομα της μεσαίας τάξης από διάφορα μέρη της Ελλάδας αντιμετωπίζοντας την κορινθιακή ύπαιθρο ως προάστειο της πρωτεύουσας, έχουν εγκατασταθεί ως μόνιμοι κάτοικοι ενώ εργάζονται στην Αττική. Ανάλογα έχουν διαφοροποιήσει την εργασιακή θέση τους και γηγενείς κάτοικοι.

Διάφορες ειδικότητες επιστημόνων, μελετώντας στοιχεία της πολιτικής οικονομίας, σε συνεργασία και με την κεντρική εξουσία, επιχειρούν να ενσωματώσουν τη γεωργία στην ευρύτερη καπιταλιστική οικονομία. Το βέβαιο είναι πως οι αγροτοβιομηχανικές επιχειρήσεις εκβιομηχανίζουν υπό τον έλεγχό τους τη γεωργία και υπαγορεύουν νέες καταναλωτικές διατροφικές συνήθειες· φυτοφάρμακα, λιπάσματα, μηχανήματα, πρώτες ύλες, και ακόμα σπόροι και κάθε είδους υβρίδια καθοδηγούν, διαμορφώνουν, ελέγχουν την παραγωγή καθώς και τη μεταποίηση και εμπορία. Τα παραπάνω εξυπηρετεί και η συμβολαιακή γεωργία, διαμορφώνοντας την παραδοσιακή γεωργία σε εξάρτημα κεφαλαιοκρατικής επιχείρησης, εκμηδενίζοντας παράλληλα τις μικρές οικογενειακές γεωργικές επιχειρήσεις, των οποίων τα μέλη υποχρεούνται να έχουν πολλές άλλου τύπου επαγγελματικές δραστηριότητες στην προσπάθεια να επιβιώσουν. Αυτή είναι μια εικόνα της κορινθιακής καθημερινότητας, όπου παρατηρείται αύξηση της μη αγροτικής απασχόλησης σε αγροτικές οικογένειες.

Το παράδοξο είναι πως στα αιτήματά τους οι αγροτοσυνδικαλιστές Κορινθίας περιλαμβάνουν και την προμήθεια και δωρεάν διάθεση νέων υβριδικών ποικιλιών οπωροκηπευτικών από το Ισραήλ και τις ΗΠΑ, ως αντισταθμιστικό όφελος για τα εξοπλιστικά προγράμματα.⁴⁴ Ωστόσο η περιοχή είναι γνωστή για την ποικιλία μικροκλιμάτων (παράλιες, ημιορεινές, ορεινές ζώνες) που ευνοούν την καλλιέργεια πλήθους προϊόντων τοπικής προέλευσης, μεταξύ των οποίων, η κορινθιακή σταφίδα, όσπρια, κορινθιακή ντομάτα, τυριά κ.ά. που θα έδιναν συγκριτικό πλεονέκτημα στην καλλιέργειά τους. Αντί για αυτό, ήδη προωθούνται υβρίδια με τη μέθοδο της ιδιοποίησης, δηλαδή γίνεται γενετική τροποποίηση υπαρχουσών ποικιλιών και οι «δημιουργοί» διεκδικούν δικαιώματα χρήσης και πληρώνονται από παραγωγούς που καλλιεργούν τα υβριδικά παράγωγα.

Η καθετοποίηση του ελέγχου της παραγωγής γίνεται πιο καθαρά αντιληπτή στην τοπική αγορά από οποιονδήποτε ερευνητή που θα επικοινωνήσει με αρμόδιο γραφείο

---

⁴⁴ Βλ. ΚΕΦΑΛΑΙΟ 22 σ.55 στο <https://drive.google.com/file/d/1dKCD2XypJFY049svf7zDmZ-u1sMzqc50/view?pli=1>

για τις προμήθειες super market και θα ενημερωθεί για τους όρους συνεργασίας και προώθησης των αγροτικών προϊόντων (τέτοια επικοινωνία έγινε στο πλαίσιο της έρευνας). Θα μάθει ποιο είναι το βάρος της συσκευασίας (σε σχέση με το πραγματικό), ποιον βαραίνουν οι εκπτώσεις των προσφορών, πώς γίνονται οι εξοφλήσεις και σε πόσο χρονικό διάστημα. Στην καθετοποίηση του έλεγχου της παραγωγής, της μεταποίησης και της εμπορικής διάθεσης από το αγροτοδιατροφικό βιομηχανικό σύμπλεγμα με σκοπό και τη στήριξη των οικογενειακών εκμεταλλεύσεων μπορεί ή θα μπορούσε να προταθεί ένα καθετοποιημένο σύστημα συνεταιρισμών που θα διαχειρίζονται τα προϊόντα από το χωράφι έως το συνεταιριστικό ράφι.

Ξεπερνώντας τα όρια του νομού Κορινθίας, όπως διαφαίνεται από τις εξελίξεις σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο, ο τομέας της πρωτογενούς παραγωγής που, όπως προαναφέρθηκε ήδη νοσεί από τη λεγόμενη «Ολλανδική νόσο» εξαιτίας του προσανατολισμού της ελληνικής οικονομίας σε άλλες κατευθύνσεις, υφίσταται ποικίλες πιέσεις, ιδίως μετά τις πρόσφατες αποφάσεις της ΕΕ και τη συμφωνία Mercosur (Mercado Común del Sur).

Σύμφωνα με τους Στραβελάκη και Βαφιαδάκη, η στήριξη και εξέλιξη των ΚΑΛΟ στον γεωργικό τομέα σε συνδυασμό με τη «βαριά βιομηχανία» της χώρας, δηλ. τον τουρισμό, υποδεικνύεται ως μια από τις κύριες πολιτικές επιλογές για την ομαλή μετάβαση στην πράσινη ανάπτυξη και την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής (Stravelakis, N.· Vafiadakis, Ai., 2025).

Δεν πρόκειται για ευχολόγιο, αλλά βασίζεται σε ρεαλιστικά στοιχεία τα οποία ωστόσο δεν προβάλλονται ούτε διδάσκονται σε πρώιμα στάδια εκπαίδευσης, ώστε να διαμορφώσουν συνεργατικού τύπου κοινωνικές αντιλήψεις. Ο Ρόμπιν Ντάνμπαρ (Robin Dunbar)⁴⁵, Βρετανός ανθρωπολόγος και εξελικτικός ψυχολόγος, διατύπωσε τη θεωρία ότι οι άνθρωποι μπορούν να διατηρούν σταθερές, ουσιαστικές λειτουργικές κοινωνικές σχέσεις με περίπου 150 άτομα. Πρόκειται για ομάδες που λειτουργούν χωρίς ισχυρή και συνεκτική ιεραρχική δομή. Όταν η ομάδα ξεπεράσει τους 150 αυξάνονται οι κανόνες, χρειάζεται ιεραρχία ή γραφειοκρατία, μειώνεται η

---

⁴⁵ <https://www.thetotalbusiness.com/2025/11/26> i-theoria-ton-150-filon-tou-rob-in-ntanbar-kai-pos-oi-koinonikoi-anthropoi-zoune-perissotero-2/

εμπιστοσύνη. Στις μικρές ομάδες υπάρχει κοινωνικός έλεγχος μέσω σχέσεων, στις μεγάλες ομάδες ο έλεγχος διατηρείται μέσω εξουσίας. Ο προτεινόμενος αριθμός είναι μέσος όρος, δεν είναι νόμος της φύσης και επηρεάζεται από την παιδεία, την τεχνολογία, και τους θεσμούς. Άλλοι ανθρωπολόγοι δεν αποδέχονται τον αριθμό και υποστηρίζουν πως οι ομάδες αποτελούνται από 200 – 250 άτομα περίπου.⁴⁶

Με αφορμή την επταετή περίοδο προσαρμογής των Λατινοαμερικανών στις απαιτήσεις της ΕΕ για τα αγροτικά προϊόντα και για τους κανονισμούς περιβαλλοντικούς και άλλους, ελλοχεύει ο κίνδυνος ενός τελικού χτυπήματος στους γεωργούς και κτηνοτρόφους της Ευρώπης και κατ' επέκταση της χώρας – και έως τότε πιθανόν θα κυκλοφορεί φέτα Παταγονίας. Ήδη πολυεθνικές εταιρίες καπηλεύονται τζάμπα σημαντικά στοιχεία, όπως όνομα, τρόπο παραγωγής, έστω ελλειμματικά, προσφέρουν υποτίθεται αντίστοιχης ποιότητας προϊόν· προϊόν το οποίο μπορούν να παράγουν μόνον συνεταιριστικά σχήματα στοχευμένα σε μια προσπάθεια να ξανα-ανακαλυφθούν παλιές τεχνικές που επιβιώνουν και διαδικασίες παραγωγής σε συνεργασία ατόμων και ιδιοκτητών μικρών μονάδων που προσπαθούν να συντηρούν την παράδοση – ορισμένοι δραστηριοποιούνται στην ύπαιθρο και σε νησιά παράγοντας σε περιορισμένη κλίμακα πολύ ειδικά προϊόντα, που η μοναδικότητά τους είχε συνδεθεί με τον τόπο. Το ίδιο συμβαίνει στην ελαιοκομία, τη μελισσοκομία, τα τοπικά προϊόντα κρέατος, τα αρωματικά φυτά (κατά το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης η αλόη ανήκει σε αυτή την κατηγορία!) Θα ήταν δυνατόν οι τομείς αυτοί να στηριχτούν ή να ενθαρρυνθούν ώστε να αποτελέσουν αντικείμενο συνεταιριστικής δράσης, επομένως να αποφεύγονται τα μοντέλα μαζικής παραγωγής, να υποστηρίζονται τα συγκριτικά τους πλεονεκτήματα και να δημιουργούνται προϊόντα ονομασίας προέλευσης.

Αντίθετα με τα παραπάνω, όπως καταδείχθηκε στην πορεία της παρούσας εργασίας, τις τελευταίες δεκαετίες ασκείται καταστροφική τακτική ως αποτέλεσμα της δράσης επαγγελματιών πολιτικών, οι οποίοι επηρεασμένοι από την «αυθεντία» της Δύσης κατευθύνουν τον πρωτογενή τομέα σε υπερσυγκέντρωση και μονοκαλλιέργειες, διαμορφώνοντας ένα πλαίσιο το οποίο είναι ζήτημα χρόνου να αφήσει διατροφικά

---

⁴⁶ Προσωπικά πριν πληροφορηθώ για τον αριθμό Ντάνμπαρ και ως ασφαλιστικός πράκτορας τότε (το 1985) στην αναζήτηση νέων πελατών είχα υπολογίσει εμπειρικά κάτι ανάλογο, από τον μέσο όρο των ατόμων που συμμετέχουν σε κηδείες, γάμους, βαπτίσεις.

εκτεθειμένη τη χώρα. Και αυτό για να προβληθούν προσωρινά με μια “φωτοβολίδα” προσωπικής επιτυχίας. Οι καταστροφικές τακτικές επιβάλλονται νομοθετικά μέσω διεθνών ευρωπαϊκών συμφωνιών και αποτελούν μέρος της ελληνικής νομοθεσίας, θέτοντας εκτός πραγματικού ανταγωνισμού τα τοπικά προϊόντα.

Ως θιασώτες της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας οφείλουμε να στηρίξουμε απарέγκλιτα τον πρωτογενή τομέα και ειδικά μέσω των συνεταιρισμών και των συλλογικοτήτων. Η δυνατότητα να αποδυναμωθεί η αρνητικότητα και η καχυποψία στο άκουσμα της λέξης συνεταιρισμός πρέπει να στηριχτεί σε συνεχή ενημέρωση, σεμινάρια, κυκλοφορία και παρουσίαση ειδικευμένων κειμένων από εξειδικευμένα άτομα, όπως καθηγητές και απόφοιτους του Μεταπτυχιακού του Τμήματος της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου. Σε μια προσπάθεια να κοινωνικοποιηθούν οι λόγοι αποτυχίας του Συνεταιριστικού Κινήματος στη χώρα, είναι σημαντικό να αναλυθεί και να μελετηθεί κάτω από ποιες συνθήκες ορισμένοι συνεταιρισμοί εντός και εκτός Ελλάδος έχουν γνωρίσει την επιτυχία, ποιος ο τρόπος λειτουργίας των επιτυχημένων προσαπειών εγχώριων ή διεθνών και πώς θα ήταν δυνατόν αυτές οι συνθήκες, αφού αξιολογηθούν, να υιοθετηθούν προσαρμοσμένες στις τοπικές ιδιαιτερότητες και να εξελιχτούν, όπως συνέβαινε όταν ο ελληνικός πολιτισμός ανθούσε.

Από την όποια εμπειρία του γράφοντος, στις προσπάθειες για τις αυτονομίες, τις χειραφετήσεις, και το Συνεταιριστικό Κίνημα γενικά δεν έχει καταστεί σαφές και τεκμηριωμένο πως τα αίτια της αποτυχίας έχουν ερευνηθεί επαρκώς και ουσιαστικά. Και στο βαθμό που έχουν ερευνηθεί, τα αποτελέσματα μάλλον δεν είναι γνωστά πέρα από τα όρια της ακαδημαϊκής κοινότητας. Αυτή η διαπίστωση ίσως είναι καλό να απασχολήσει τους εμπλεκόμενους, καθώς η σχέση των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων με την κοινωνία οφείλει να είναι όπως αυτή της μέλισσας με το λουλούδι: να γονιμοποιεί μια κατάσταση. Ανάλογα, μια μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία που εστιάζει στα παραπάνω ζητήματα έχει ως ουσιαστικό λόγο ύπαρξης να υποδειχθούν λύσεις στα προβλήματα που εντοπίστηκαν στη διάρκεια της όποιας έρευνας, και να προβληθούν τα θετικά στοιχεία που επίσης έχουν επισημανθεί.

Παρότι σε μια μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία δεν συνάδει η διατύπωση προσωπικών απόψεων, θεωρώ σκόπιμο να καταθέσω μια προσωπική εμπειρία. Είχα ζητήσει από τον Σύλλογο των Μεταπτυχιακών Φοιτητών να θέσει υπό την “αιγίδα”

του την οργάνωση συζήτησης για τη νέα Κοινή Αγροτική Πολιτική και πώς αυτή σχεδιάζεται εκτός Ελλάδος και πιο συγκεκριμένα στην Ισπανία και όχι μόνον. Σκεπτόμουν πως θα μπορούσε να γίνει με τη συμμετοχή ή/και υπό την αιγίδα του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου. Υπήρχαν καθηγητές του Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών πρόθυμοι να συμμετάσχουν, εάν η ιδέα είχε υλοποιηθεί. Η εκδήλωση για την Κοινή Αγροτική Πολιτική θα γινόταν στο Πρακτικό Γεωργικό Σχολείο ΑΧΕΠΑ στον Δήμο Βέλου-Βόχα, όπου τα αρμόδια στελέχη είχαν συμφωνήσει κατ' αρχήν. Στον ίδιο χώρο θα μπορούσε –και μπορεί– να οργανωθεί προβολή του προγράμματος του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου «Καλλιέργειες υπό κάλυψη - Υδροπονία» ή άλλου συναφούς προγράμματος. Τέτοιες εκδηλώσεις όμως δεν θα γίνουν εύκολα δεκτές ούτε θα προβληθούν εάν δεν τεθούν υπό την όποια αιγίδα.

Παρά το δυστοπικό παρόν, φραγμός στο ορμητικό μεγάλο κύμα των προβλημάτων της καθημερινότητας μπορεί να υψωθεί η μετατροπή της οργάνωσης της κοινωνίας σε συνεργατική. Γιατί όπως λένε στην Ιαπωνία, «Αν δεν μπορείς να σταματήσεις το κύμα, γίνε το κύμα» (Σουζούκι, 2025). Η ορθολογική μετάβαση της οικονομίας παραμένει πολιτική απόφαση. Οι συγκεντρωμένες εταιρικές δυνάμεις που επωφελούνται τόσο από τον οικονομικό πόλεμο όσο και από τον ευτελισμό της κάθε είδους παραγωγής, των τελικών προϊόντων, του περιβάλλοντος, των Κοινών και εντέλει του ίδιου του ανθρώπου, πρέπει να αποδυναμωθούν, να εξουδετερωθούν και να απομονωθούν. Μια μάτια στις πολεμικές ζώνες και στο ποιοι επωφελούνται από την καταστροφή και την αποκατάσταση των ζημιών είναι αρκετή για να καταλάβει κάθε νουνεχής ποιος είναι ο πραγματικός εχθρός και πώς ο συνεργατισμός είναι η λύτρωση. Απαιτείται μια ρηξικέλευθη σκέψη και πολιτική για την επανέναρξη σωστής λειτουργίας των συνεταιρισμών. Χρειάζεται να γίνει το πρώτο βήμα στην παραδοχή του τι έχει φταίξει για τη δυσλειτουργία τους και στην απόφαση να αναζητηθούν, να βρεθούν, να μελετηθούν, να αναλυθούν και να υιοθετηθούν επιτυχημένες πρακτικές. Αρκεί να γίνει το πρώτο βήμα, αφού ακόμα και το μεγαλύτερο ταξίδι αρχίζει με αυτό. _

Βιβλιογραφικές αναφορές

Κασίμης, Χ. · Παπαδόπουλος, Α. (1996) «Η ανάπτυξη του αγρο-τροφικού συμπλέγματος και η πολιτική οικονομία του αγροτικού μετασχηματισμού *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, τεύχος 89-90, 19-52.

Κλήμης, Α. (1985). *Οι Συνεταιρισμοί στην Ελλάδα* Αθήνα: Εκδόσεις Ι.ΠΙΤΣΙΛΟΣ.

Λατούς, Σ. (2017) *Προς μια κοινωνία της λιτής αφθονίας. Παρανοήσεις και διαμάχες γύρω από την αποανάπτυξη*. Αθήνα: Εκδόσεις συναδέλφων.

Μάρκος Αυρήλιος (2008). *Τὰ εἰς ἑαυτόν*. Αθήνα: Εκδόσεις Κάκτος.

Οικονομάκης, Λ. (2020). *Σαν τον Ζαπάτα και τον Τσέ; Οι Zapatistas και οι Βολιβιανοί Cocaleros*. Θεσσαλονίκη: Ακυβέρνητες Πολιτείες.

Παναγιωτόπουλος, Δ. (2022) *Οι αγρότες στην ελληνική ιστορία. Από την επανάσταση στην Παγκοσμιοποίηση*. Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη.

Παυλίδης, Β. (2010). *Ιδιόλεκτο*. Αθήνα: Εκδόσεις Γαβρηλίδης.

Ρίφκιν, Τζ. (2017) *Η Κοινωνία του Μηδενικού Οριακού Κόστους. Το διαδίκτυο των πραγμάτων, Ο Συνεργασιακός Κοινόκτητος χώρος και η έκλειψη του καπιταλισμού*. Αθήνα: Εκδόσεις Ενάλιος.

Σουζούκι, Ν.Γκ. (2025) *Αν δεν μπορείς να σταματήσεις το κύμα, γίνε το κύμα*. Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη.

Σχοινοχωρίτης, Κ.· Ηλίας Ξ. (2024). *Η Βόχα στον Αγώνα της Ανεξαρτησίας 1821 – 1844 Συμβολή στην Ιστορία της Βόχας κατά την Εθνική Επανάσταση του 1821*. Ζευγολατιό Κορινθίας: Εκδόσεις Καταγράμμα.

Χατζηδάκης, Α. κ.α. (2022). *Το Μανιφέστο της φροντίδας, Η Πολίτικη της Αλληλεξάρτησης*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Ροπή.

Bloch, E.· Adorno W.Th. (2016). *ΚΑΤΙ ΛΕΙΠΕΙ Μια συζήτηση για τις αντιφάσεις της ουτοπικής επιθυμίας*. Αθήνα: Εκδόσεις Έρασμος.

Eco, U. (1990). *Σημειώματα*. Θεσσαλονίκη: Εκδοτικός Οργανισμός Θεσσαλονίκης.

Fresco, J. (2011). *Ό,τι αξίζει δεν κοστίζει. Πέρα από την πολιτική, τον πόλεμο, και την φτώχεια*. Αθήνα: Έκδοση Πανγαία.

Kuhn, T. (2008). *Η δομή των κοινωνικών επαναστάσεων*. Αθήνα: Σύγχρονα Θέματα.

Zibechi, R. (2010) *Αυτονομίες και χειραφετήσεις - Η Λατινική Αμερική σε κίνηση*. Εκδόσεις Αλάνα.

Δικτυογραφικές αναφορές

Αδάμ, Σ. 2012

https://www.researchgate.net/publication/366685415_Koinonike_kai_Allelengya_Oikonomia_KAIO_synetairismoi_kai_koinonikes_epicheireseis Ανακτήθηκε 18/9/2025

Ανακτήθηκε 17/9/2025.

Αδάμ, Σ. 2021 [Ένα φθινοπωρινό σχολείο ευελπιστεί να «αναδιατάξει» την συνεταιριστική νομοθεσία της Ελλάδας - Παρατηρητής της Θράκης | Παρατηρητής της Θράκης | Νέα από την Θράκη, την Ελλάδα & τον Κόσμο](#) Ανακτήθηκε 18/9/2025.

Κοντογεώργος, Α. *ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ - ΑΝΟΙΚΤΟ ΜΑΘΗΜΑ* Ανακτήθηκε τη 23/12/2025 από <https://eclass.upatras.gr/courses/DEAPT147/>

Ντάνμπαρ, Ρ. Θεωρία <https://www.thetotalbusiness.com/2025/11/26/i-theoria-ton-150-filon-tou-robin-ntanbar-kai-pos-oi-koinonikoi-anthropoi-zoune-perissotero-2/> Ανακτήθηκε την 29/03/2025.

[Κασίμης Χαράλαμπος \(1983 University of Bradford\) Socio-economic change in two greek peasant communities, 1949 - 1981: The changing structure of peasant agriculture in the villages of Assos \(Corinthia\) and Mavromati \(Boeotia\) analysed in relation to national and international economic and political developments, 1949 - 1981](#) Ανακτήθηκε 10/9/2025.

Τσόμσκι, Ν. στη ισπανική εφημερίδα El Pais. <https://www.lifo.gr/now/world/noamtsomski-o-tramp-synista-sobaro-kindyno-gia-ti-dimokratia?amp> Ανακτήθηκε την 29/03/2018.

Birchall, 1997 <https://books.google.gr/books?id=91-ntLeoyckC&printsec=frontcover&hl=el#v=onepage&q&f=false>

Defourny & Nyssens <https://ideas.repec.org/a/trn/csnjrn/v2i2p11-33.html>

Gibson-Graham, Το παγόβουνο https://www.researchgate.net/figure/The-economic-iceberg-Source-JK-Gibson-Graham-nd-Draw-by-Ken-Byrne-Reprinted-with_fig1_287404585 Ανακτήθηκε 25/7/2025.

Stravelakis, N.· Vafiadakis, Ai. (2025) The Interplay Between Market Mechanisms and Environmental Objectives -Exploring the Relevance of Social Economy Institutions, Nikos Stravelakis & Aineias Vafiadakis, NKUA Dep. of Economics https://www.researchgate.net/publication/395946781_Is_the_Green_Transition_Sustainable_in_Economies_with_Competitive_Disadvantage_A_RVAR_Analysis_of_Greece_and_Belgium <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.36051.44328> Ανακτήθηκε 3/1/2025

Βοηθητικοί ιστότοποι

https://www.apd-depin.gov.gr/images/maps/dimoi_korinthias.JPG Ανακτήθηκε 29/3/2023. Χάρτης των Δήμων της Κορινθίας από ανάρτηση της ιστοσελίδας της Περιφέρειας Πελοποννήσου

www.diktio-kapa.dos.gr

<https://drive.google.com/file/d/1dKCD2XypJFY049svf7zDmZ-u1sMzqc50/view>

https://en.wikipedia.org/wiki/Rochdale_Society_of_Equitable_Pioneers

https://en.wikipedia.org/wiki/Robert_Owen

<https://eur-lex.europa.eu>

<https://ica.coop/en/cooperatives/cooperative-identity>

https://www.ilo.org/sites/default/files/wcmsp5/groups/public/@dgreports/@dcomm/@publ/documents/publication/wcms_541211.pdf Ανακτήθηκε 13/1/2026

<https://www.in.gr/2025/12/20/world/oi-eyropaioi-agrotis-se-anavrasmo-kap-mercotur-astheneies-apeiloun-tin-epiviosi-tous/> Συμφωνία ΕΕ με Λατινική Αμερική. Για τα αγροτικά προϊόντα. Ανακτήθηκε 20/12/2025.

<https://kalo.gov.gr/>

<https://kalokorinthias.gr/>

<https://www.legacoopemiliaromagna.coop/>

<https://www.mondragon-corporation.com/en/mondragon-corporation.com>

[https://sites.google.com/view/osfe-](https://sites.google.com/view/osfe-coop/%CF%83%CF%85%CE%BD%CE%B5%CF%81%CE%B3%CE%B1%CF%84%CE%B9%CF%83%CE%BC%CE%BF%CF%82/%CE%B8%CE%B5%CF%89%CF%81%CE%B9%CE%B1%CF%80%CF%81%CF%89%CF%84%CE%B5%CF%81%CE%B3%CE%B1%CF%84%CE%B5%CF%82)

[coop/%CF%83%CF%85%CE%BD%CE%B5%CF%81%CE%B3%CE%B1%CF%84%CE%B9%CF%83%CE%BC%CE%BF%CF%82/%CE%B8%CE%B5%CF%89%CF%81%CE%B9%CE%B1%CF%80%CF%81%CF%89%CF%84%CE%B5%CF%81%CE%B3%CE%B1%CF%84%CE%B5%CF%82](https://sites.google.com/view/osfe-coop/%CF%83%CF%85%CE%BD%CE%B5%CF%81%CE%B3%CE%B1%CF%84%CE%B9%CF%83%CE%BC%CE%BF%CF%82/%CE%B8%CE%B5%CF%89%CF%81%CE%B9%CE%B1%CF%80%CF%81%CF%89%CF%84%CE%B5%CF%81%CE%B3%CE%B1%CF%84%CE%B5%CF%82)

[https://vochahistory.wordpress.com/2018/04/30/%CF%80%CF%81%CF%89%CF%84%CE%BF%CE%BC%CE%B1%CE%B3%CE%B9%CE%AC%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%B5%CF%82-](https://vochahistory.wordpress.com/2018/04/30/%CF%80%CF%81%CF%89%CF%84%CE%BF%CE%BC%CE%B1%CE%B3%CE%B9%CE%AC%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%B5%CF%82-%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%B9%CE%B8%CE%AD%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82-%CE%BF%CE%B9-%CE%B4%CF%8D%CE%BF-%CF%8C%CF%88/)

[%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%B9%CE%B8%CE%AD%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82-%CE%BF%CE%B9-%CE%B4%CF%8D%CE%BF-](https://vochahistory.wordpress.com/2018/04/30/%CF%80%CF%81%CF%89%CF%84%CE%BF%CE%BC%CE%B1%CE%B3%CE%B9%CE%AC%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%B5%CF%82-%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%B9%CE%B8%CE%AD%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82-%CE%BF%CE%B9-%CE%B4%CF%8D%CE%BF-%CF%8C%CF%88/)

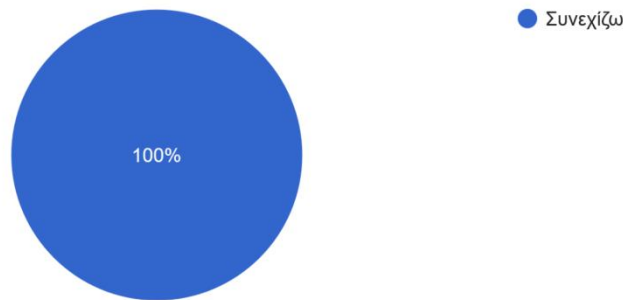
[%CF%8C%CF%88/](https://vochahistory.wordpress.com/2018/04/30/%CF%80%CF%81%CF%89%CF%84%CE%BF%CE%BC%CE%B1%CE%B3%CE%B9%CE%AC%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%B5%CF%82-%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%B9%CE%B8%CE%AD%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82-%CE%BF%CE%B9-%CE%B4%CF%8D%CE%BF-%CF%8C%CF%88/) Για την ιστορία της σταφιδοκαλλιέργειας και της συνεταιριστικής εμπορίας σταφίδας. Ανακτήθηκε 25/7/2025.

<https://ypen.gov.gr/stochoi-viosimis-anaptyxis-oie-sustainable-development-goals-sdgs/>

Παράρτημα

Έρευνα για την διερεύνηση της ιστορικής πορείας των Συνεταιρισμών και των επιχειρημάτων της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας (ΚΑΛΟ) στον Νομό Κορινθίας.

Πατήστε Επόμενο για να ξεκινήσει η έρευνα
13 απαντήσεις

Ονομασία Συλλογικότητας

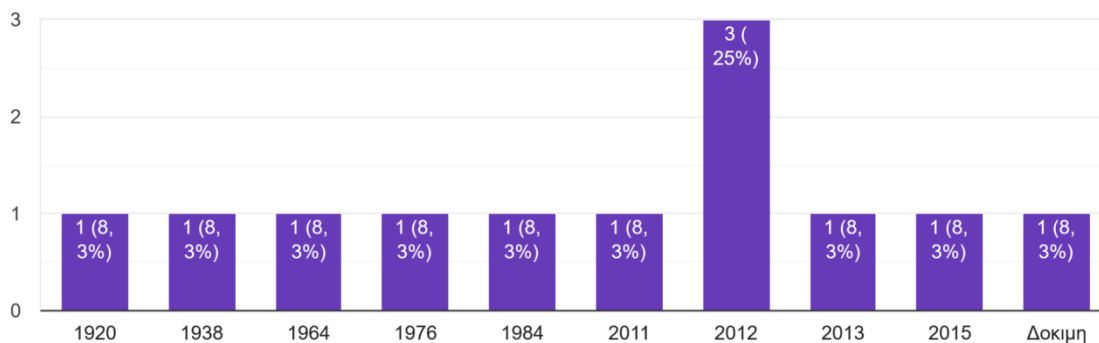
13 απαντήσεις
Συνεταιρισμός Άσσου
ναι
Αγροτικός συνεταιρισμός αφίλιωτου
Αγροτικός συνεταιρισμός Κοκκίου
Δοκιμή
Αποθήκη τεχνών
ΑΓΡΟΤΙΚΟΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΑΣΣΟΥ
ΠΑΣΩΒΑ
Σπάρτακος

Δήμος έδρας ή Κύριας δραστηριότητας 13 απαντήσεις

Άσσος
ασσοσ
Συκιωνίων
Κοκκόνι Κορινθίας
Δοκιμη
Κοριθου Δημοτικό διαμέρισμα Άσσου
ΑΣΣΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ
Αθήνα
Βερολίνο

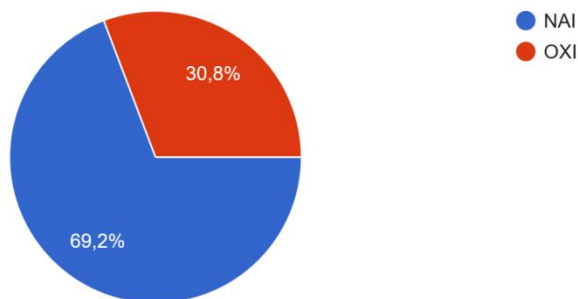
Έτος ίδρυσης ή έναρξης δράσης

12 απαντήσεις

Παραμένει ενεργός ;

13 απαντήσεις

Εάν επιλέξατε ΟΧΙ, θα μπορούσατε να ενημερώσετε για τον λόγο - λόγους που οδήγησαν στην διακοπή των εργασιών ;

4 απαντήσεις

Λόγω θανάτου του εκπροσώπου το 2015 και απροθυμία των υπολοίπων μελών να αναλάβουν την εκπροσώπηση του συνεταιρισμού.

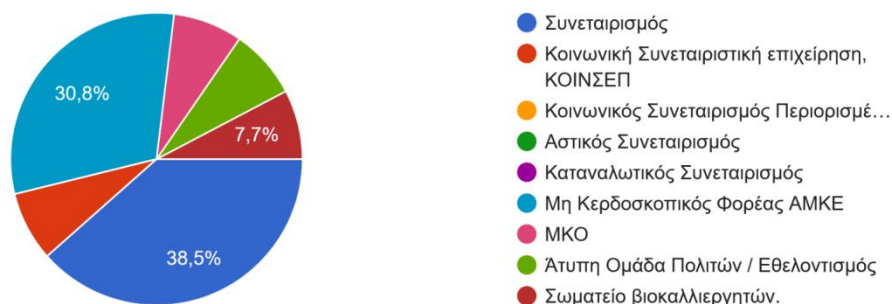
Δοκιμη

Εγκατάλειψη της καλλιέργειας από τους αγρότες ως ασύμφορη.

Σφαγή

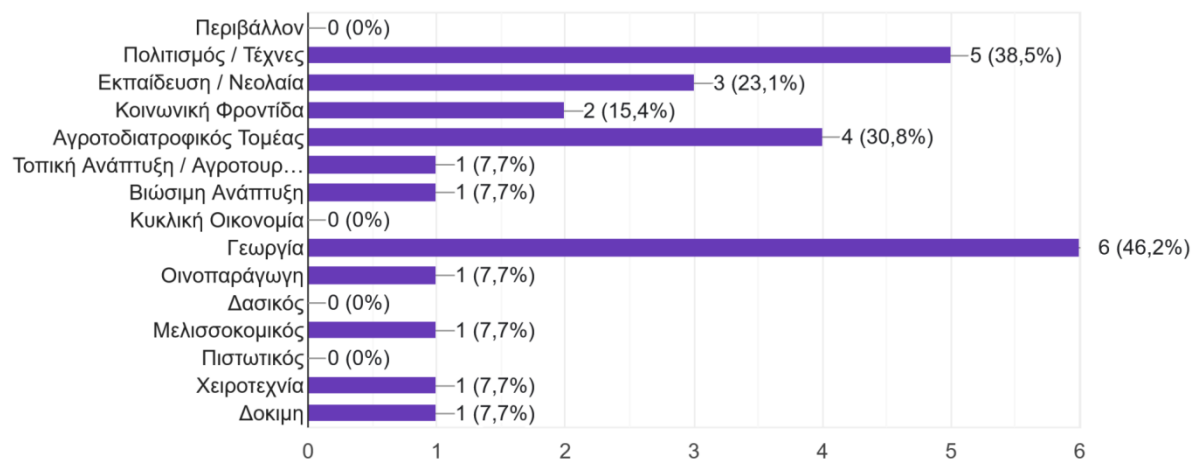
Είδος Συλλογικότητας

13 απαντήσεις

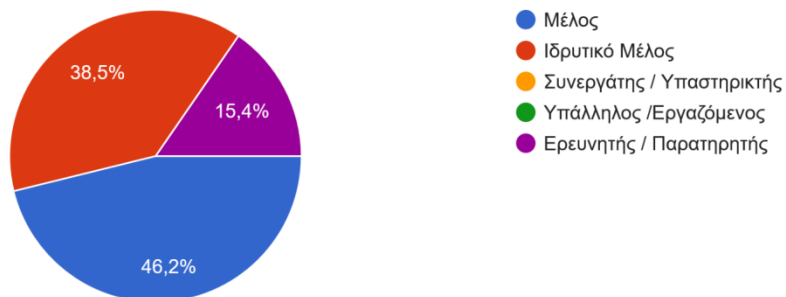
Κύριος Τομέας Δραστηριότητας

13 απαντήσεις

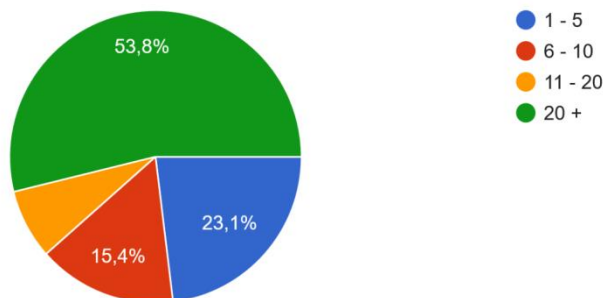
Σχέση σας με τον Συνεταιρισμό - Συλλογικότητα

13 απαντήσεις

Αριθμός Μελών

13 απαντήσεις

Σύντομη Περιγραφή ομάδας σας

9 απαντήσεις

Πωλήσεις αγροτικών προϊόντων προς όφελος των μελών του, που τα παράγουν!!!

Αγρότες Κοκκωνίου

Δοκιμη

Αποτελεί το καμάρι της ζωγραφικής στο Νομό Κορινθίας..

ΕΜΠΟΡΙΚΗ

Πανελλήνιο Σωματείο βιοκαλλιεργητών αλόης.

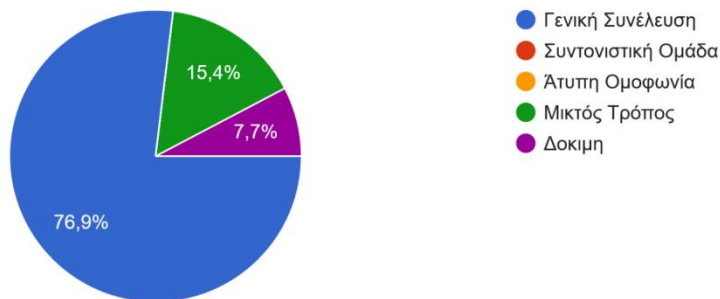
Επανασταστική

Ομάδα παραγωγών σουλτανίνας και κορινθιακής σταφίδας

ΕΠΙΤΕΛΕΙΤΑΙ ΓΑΣΤΡΟΝΟΜΙΚΟ, ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΕΡΓΟ

Πώς λαμβάνονται οι βασικές αποφάσεις;

13 απαντήσεις

Πόσο συχνά πραγματοποιούνται συναντήσεις;

13 απαντήσεις

8

2 φορές ετησίως

Κάθε μήνα περίπου

Μια ανά ετος

Δοκιμη

Καθημερινά

ΑΡΚΕΤΑ ΣΥΧΝΑ 1 ΦΟΡΑ ΤΟ ΜΗΝΑ

Όταν απαιτείται.

εβδομαδιαία

2 ετησίως

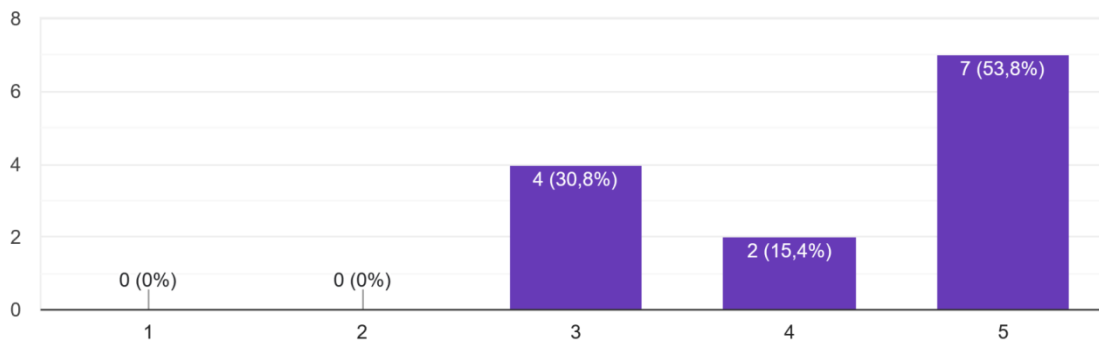
2 ετησίως

Τουλάχιστον 2 Γενικές Συνελεύσεις το χρόνο και μια συνέλευση ανά δίμηνο του Διοικητικού Συμβουλίου.

ΑΠΟ ΜΙΑ ΕΩΣ ΤΕΣΣΕΡΙΣ ΦΟΡΕΣ ΤΟΝ ΜΗΝΑ

Συμμετοχή των μελών στην λήψη αποφάσεων Βαθμολογία 1 έως 5 1=πολύ αρνητική / καθόλου, 5= Πολύ θετική /πλήρως

13 απαντήσεις

Η κύρια Οικονομική σας δραστηριότητα ποια είναι :

13 απαντήσεις

Αγροτική

παροχή υπηρεσιών

Πωλήσεις αγροτικών προϊόντων

Αγρότης

Δοκιμή

Πωλήσεις έργων , μαθήματα

ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΠΩΛΗΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΠΡΟΪΩΝΤΩΝ

Βιολογικά προϊόντα αλόης

Απαλοτριώσεις

Καλλιτεχνικές Πολιτιστικές Υπηρεσίες

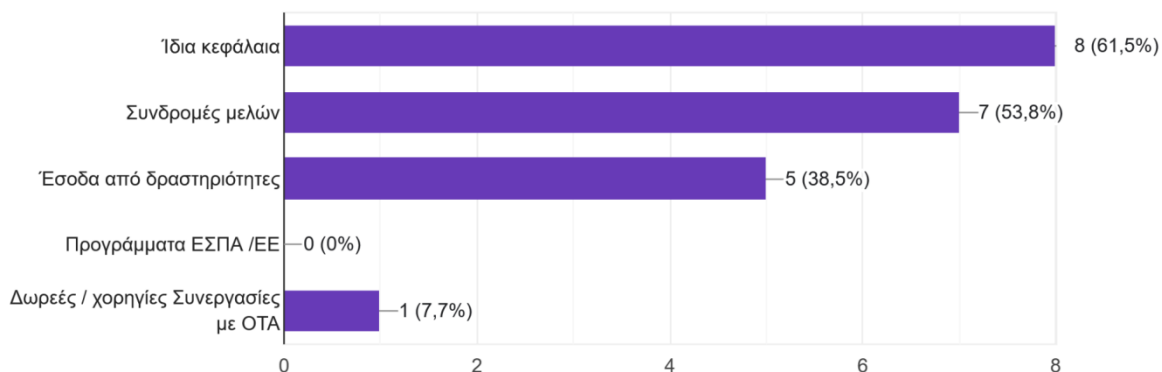
Παροχή υπηρεσιών Τέχνης και Πολιτισμού

Εμπορία Σταφίδας

ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΟΠΤΙΚΟΑΚΟΥΣΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ

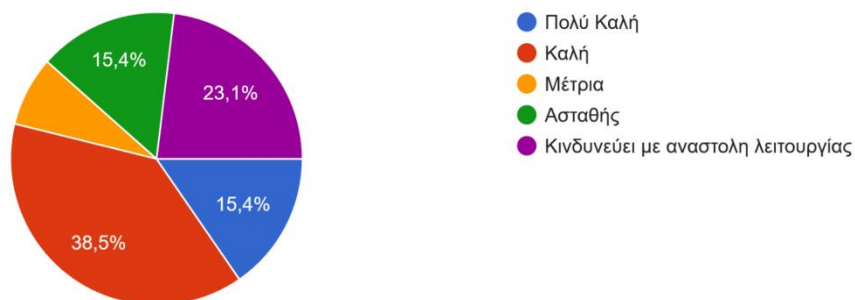
Κύριες πηγές χρηματοδότησής σας;

13 απαντήσεις

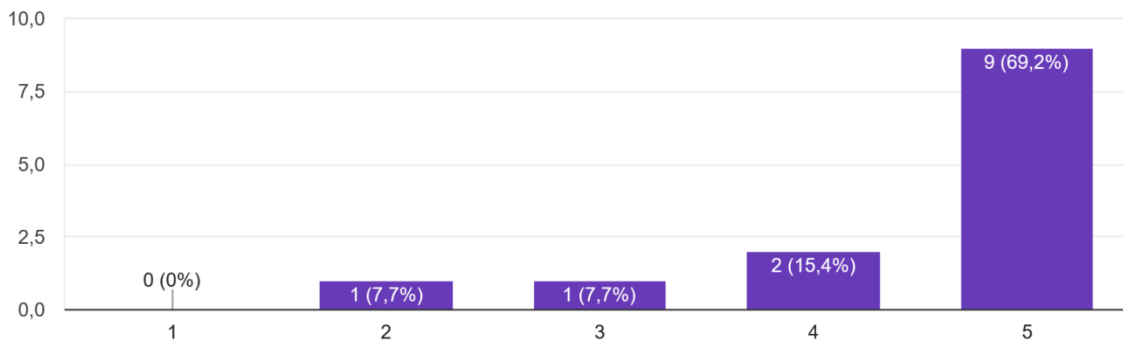
Βαθμός οικονομικής βιωσιμότητας της συλλογικότητας σήμερα

13 απαντήσεις

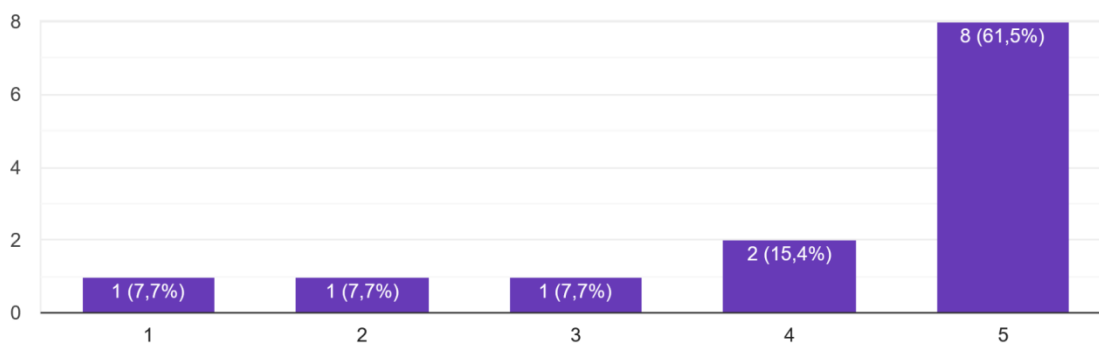
Η οικονομική διαχείριση είναι διαφανής και αξιόπιστη; Βαθμολογία από 1 έως 5 από 1= Καθόλου έως 5= Πλήρως

13 απαντήσεις

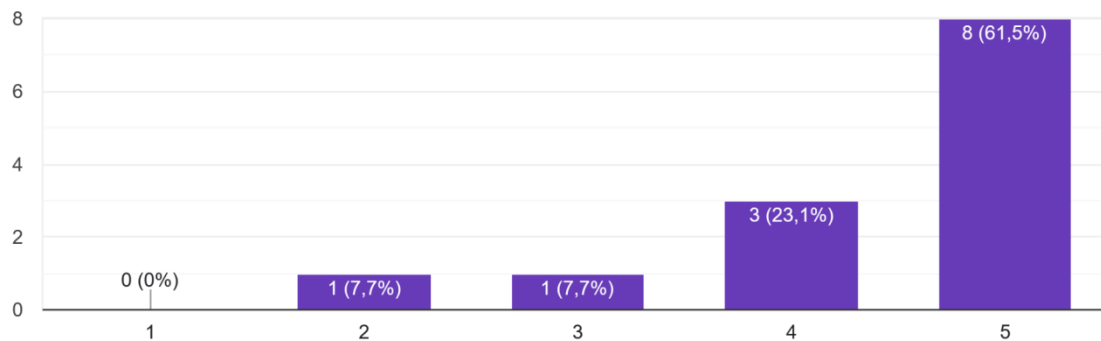

Η συνεργασία των μελών βασίζεται στην εμπιστοσύνη; Βαθμολογία 1 έως 5 1= καθόλου 5= Πλήρως

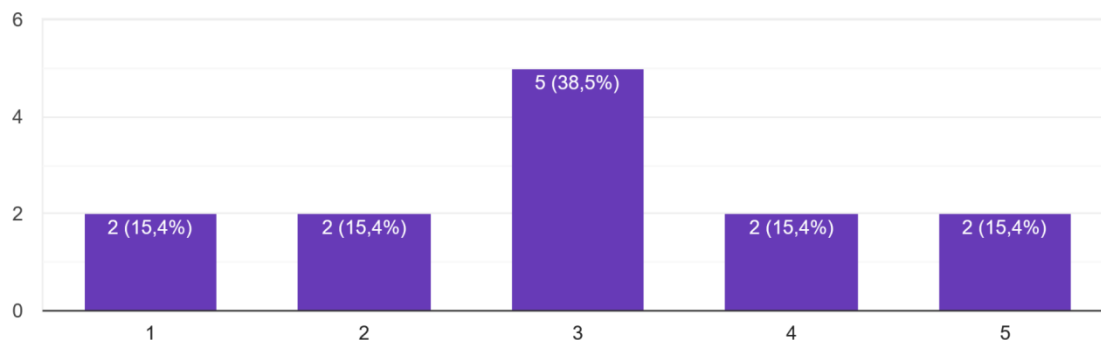
13 απαντήσεις

Συντονισμός, η ηγεσία είναι δημοκρατική και συλλογική; Βαθμολογία 1 έως 5 1= Καθόλου 5= Πλήρως
13 απαντήσεις

Υπήρχε - υπάρχει συνεργασία με άλλους Συνεταιριστικούς ή τοπικούς φορείς; Βαθμολογία 1 έως 5 1= Καθόλου 5= Πλήρως
13 απαντήσεις

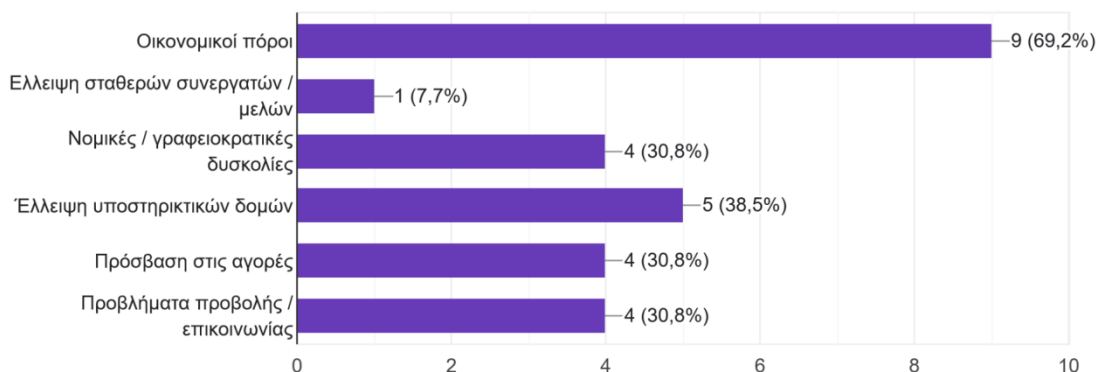

Πώς θα περιγράφατε το πνεύμα συνεργασίας και συμμετοχής στη συλλογικότητά σας; 12 απαντήσεις

Κακο
καλη
Εξαιρετικο
Μέτρια συμμετοχή
Δοκιμη
Άριστο
Θα έλεγα ότι ήταν ικανοποιητικό.
τραγικό
Ομαδικό

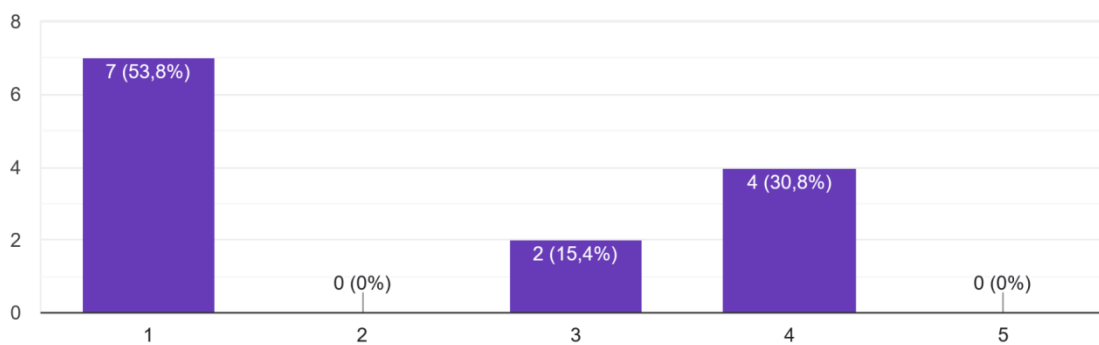
Ποιες είναι οι κυριότερες προκλήσεις που αντιμετωπίζετε;

13 απαντήσεις

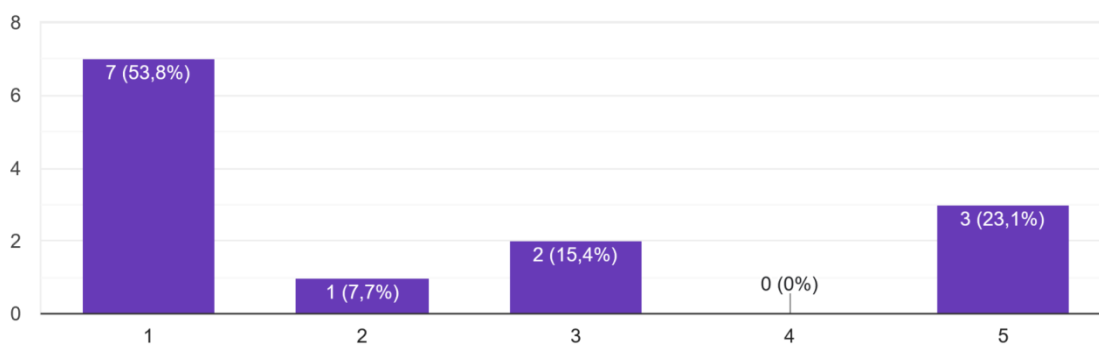
Υπήρξαν ή υπάρχουν εσωτερικές συγκρούσεις ή έλλειψη εμπιστοσύνης; Βαθμολογία 1 έως 5 1= Καθόλου 5=Πλήρως

13 απαντήσεις

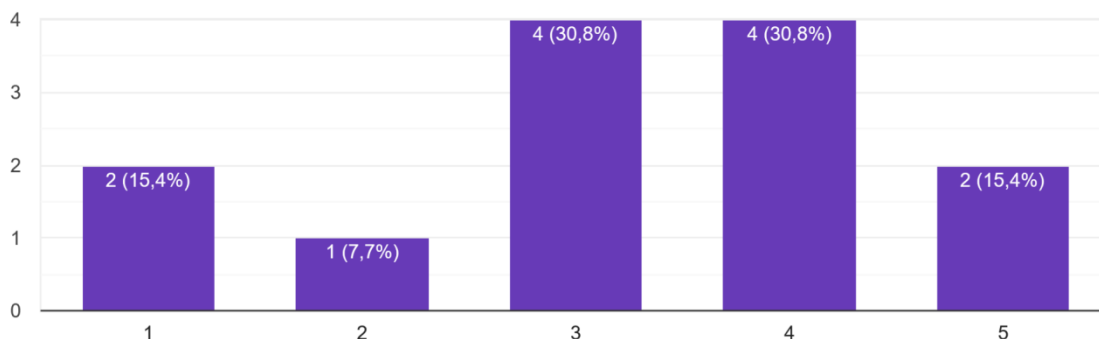

Υπήρξαν πολιτικές παρεμβάσεις; Βαθμολογία 1 έως 5 1= Καθόλου 5= Πλήρως

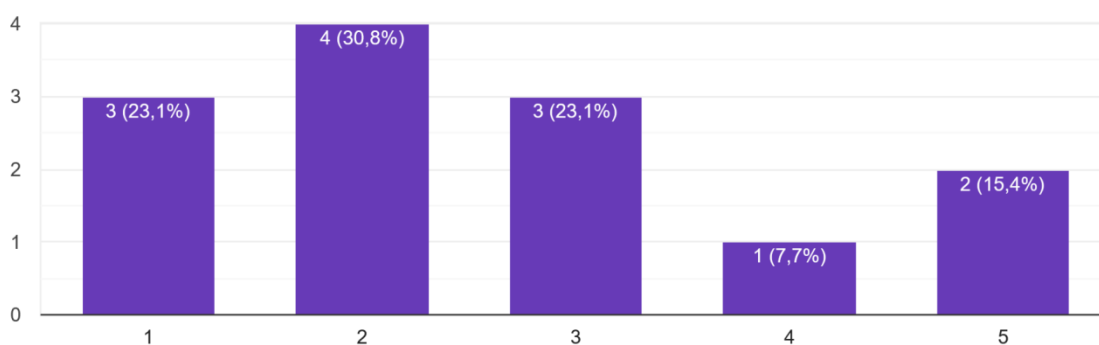
13 απαντήσεις

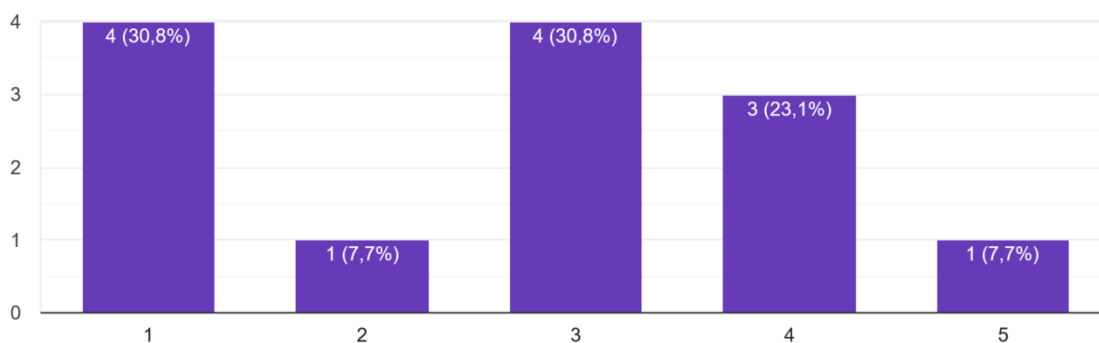
Γραφειοκρατικά ή διοικητικά εμπόδια; Βαθμολογία 1 έως 5 1= Καθόλου 5= πλήρως
13 απαντήσεις

Υπάρχουν Οικονομικές δυσκολίες ή έλλειψη κεφαλαίων ; Βαθμολογία 1 έως 5 1= Καθόλου 5=Πλήρως
13 απαντήσεις

Υπάρχει περιορισμένη συμμετοχή ή και ανανέωση μελών; Βαθμολογία 1 έως 5 1=Καθόλου 5= Πλήρως
13 απαντήσεις

Ποια θεωρείται ότι ήταν τα καθοριστικά εμπόδια για την πορεία του Συνεταιρισμού - Συλλογικότητας σας ;

12 απαντήσεις

Προσωπικά συμφέροντα και πολιτικές σκοπιμότητες και παρεμβασεις οικονομικα

Ο χαμός της ΕΑΣ

Η συνεργασία στη λήψη αποφάσεων

Δοκιμη

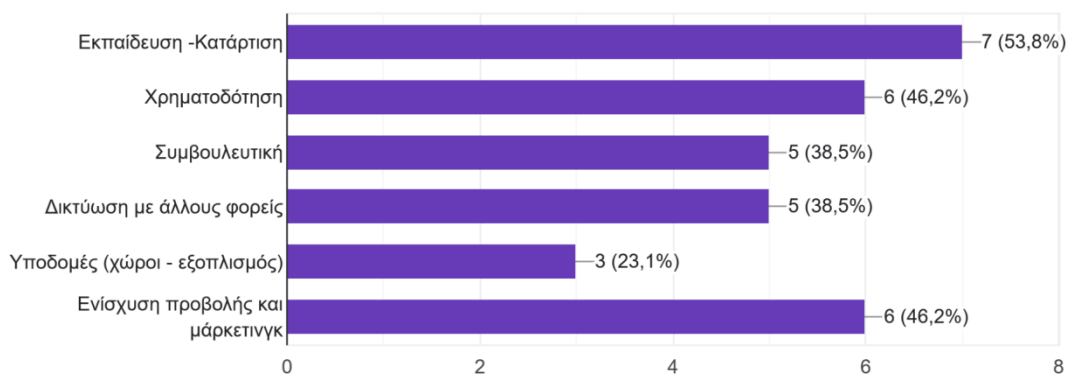
Η ανανέωση - αύξηση τωναθητων , οι πωλήσεις

Η καλλιέργεια της αλόης ποτέ δεν αντιμετωπίστηκε από το υπουργείο αγροτικής ως μια αξιόλογη καλλιέργεια και γι'αυτό δεν έχει ακόμη κατηγοριοποιηθεί σωστά την έχουν καταχωρήσει στα αρωματικά φυτά.

φασισμός

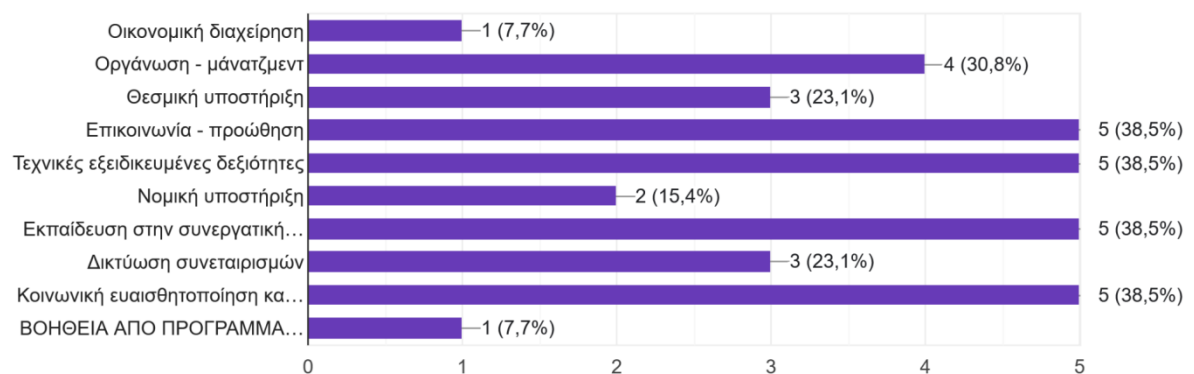
Τι θεωρείτε πως σας είναι ποιο αναγκαίο

13 απαντήσεις

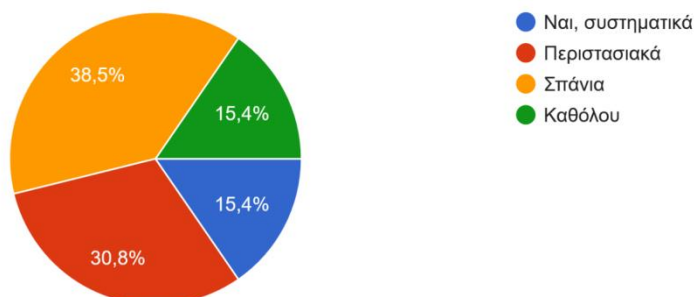

Ποιες είναι οι μεγαλύτερες ελλείψεις σας;

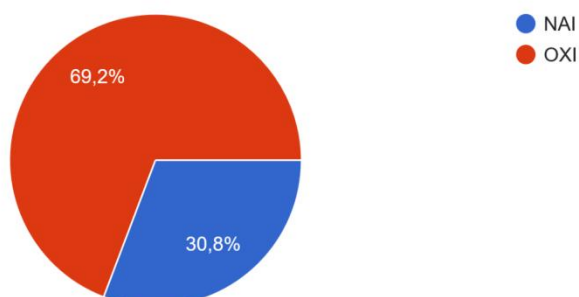
13 απαντήσεις

Συnergάζεστε με άλλες συλλογικότητες ;
13 απαντήσεις

Συnergάζεστε με ΟΤΑ, συλλόγους ή ιδιωτικούς φορείς;
13 απαντήσεις

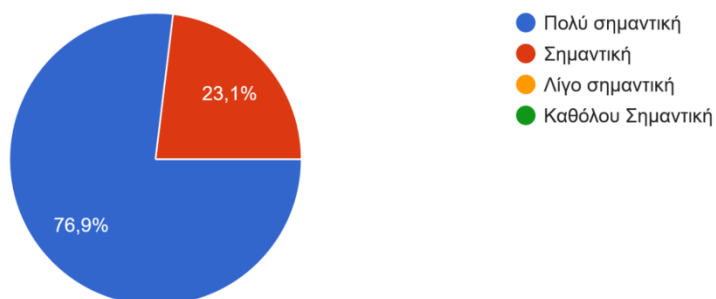
Εάν ΝΑΙ σε ποιους τομείς;
3 απαντήσεις

εξοπλισμό

Σε διάφορα προβλήματα που αφορούν τα μέλη μας
ΓΑΣΤΡΟΝΟΜΙΑ - ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ - ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

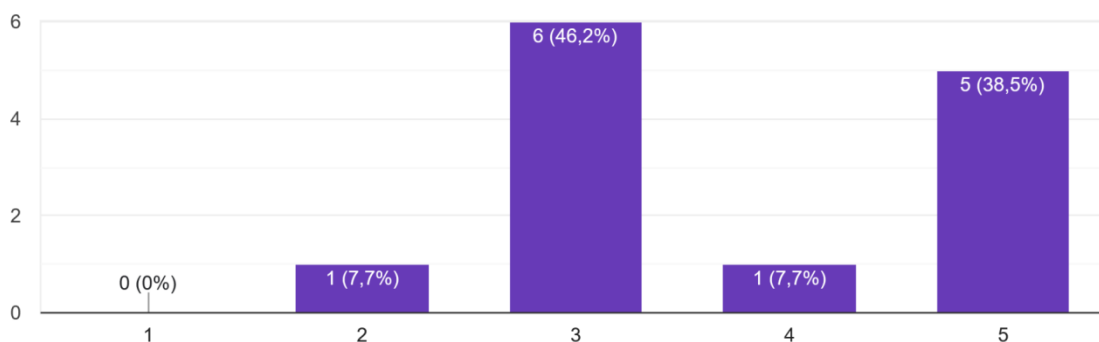
Πόσο σημαντική θεωρείτε τη δημιουργία δικτύου Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας στην Κορινθία;

13 απαντήσεις

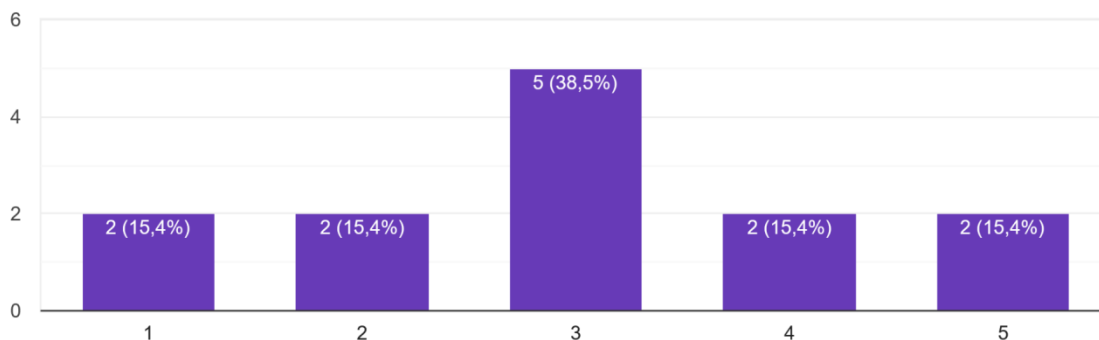
Ο Συνεταιρισμός - Συλλογικότητα ενίσχυσε την τοπική οικονομία; Βαθμολογία 1 έως 5 1=Καθόλου 5=Πλήρως

13 απαντήσεις

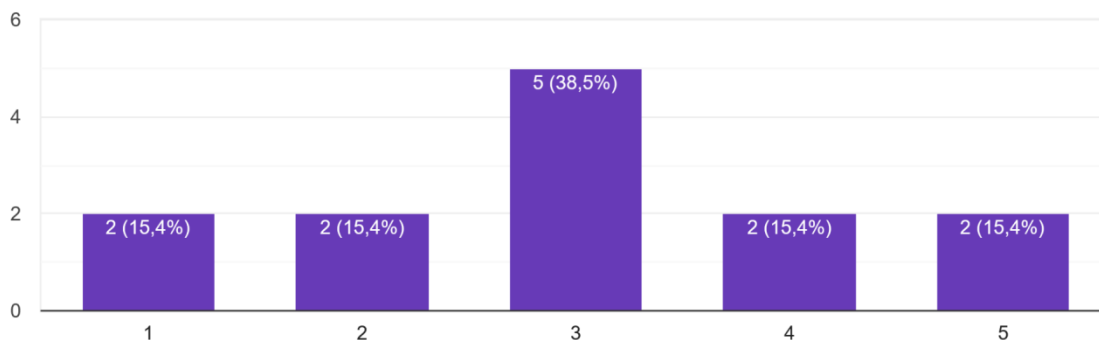
Δημιούργησε κοινωνικό δίκτυο αλληλοβοήθειας; Βαθμολογία 1 έως 5 1=Καθόλου 5=Πλήρως

13 απαντήσεις

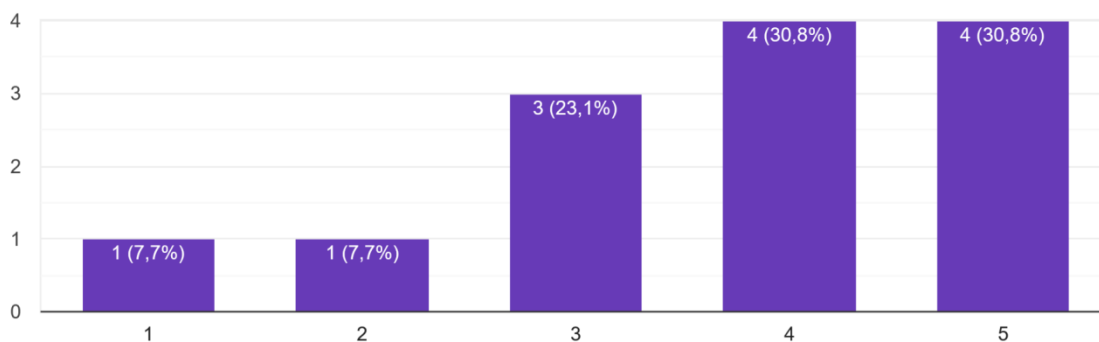
Δημιούργησε κοινωνικό δίκτυο αλληλοβοήθειας; Βαθμολογία 1 έως 5 1=Καθόλου 5= Πλήρως

13 απαντήσεις

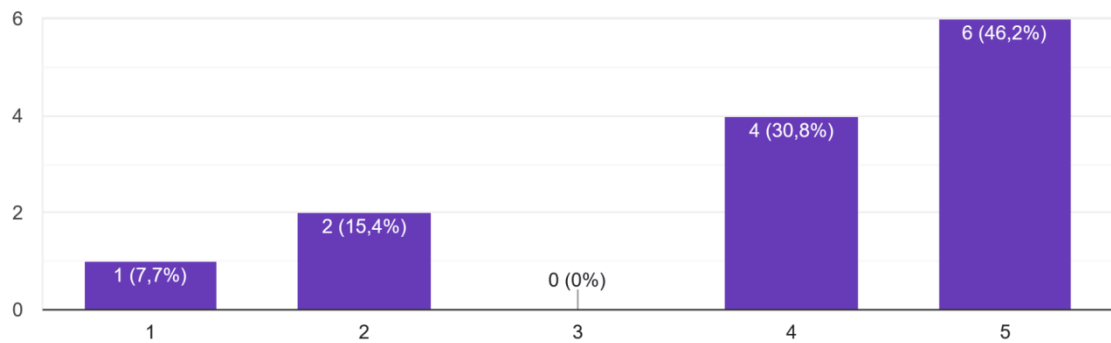

Πρώθησε καινοτόμες ιδέες ή πρακτικές; Βαθμολογία 1 έως 5 1= Καθόλου 5 = Πλήρως

13 απαντήσεις

Έχει αφήσει θετική παρακαταθήκη στην Κοινότητα; Βαθμολογία 1 έως 5 1= Καθόλου 5 = Πλήρως
13 απαντήσεις

Ποια θεωρείτε τη μεγαλύτερη επιτυχία ή θετική εμπειρία της Συλλογικοτήτάς σας ;

12 απαντήσεις

Έπαψα να πιστεύω στους ανθρώπους

Το ότι τον κρατάμε ενεργό προς όφελος των παραγωγών

Την προώθηση στην αγορά των αγροτικών προϊόντων

Δοκιμη

Την δημιουργικότητα μας

ΚΑΛΗΤΕΡΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΠΟΛΑΒΗ

Μόνο η διάθεση για συμμετοχή σε μια συλλογικότητα νομίζω ότι μου έμεινε από αυτή την ασχολία.

Μεγάλη απεργία

Συνεργασία

Τη συνεργατικότητα

Με την συλλογική διαπραγμάτευση δώσαμε στα μέλη μας την υπεραξία των προϊόντων τους

ΤΗΝ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΣΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ, ΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ ΚΑΙ ΤΗ ΓΑΣΤΡΟΝΟΜΙΑ

Τι θα μπορούσε να γίνει διαφορετικά ώστε οι Συνεταιρισμοί - ΚΟΙΝΑ να είναι βιώσιμα σήμερα; 12 απαντήσεις

Πολλά....

Να μας έδιναν σημασία στο ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΓΕΩΡΓΙΑΣ

Συνεργασία, ενημέρωση, ενδιαφέρον

Δοκιμή

Η αφύπνιση των συμπολιτών

ΑΛΛΑΓΗ ΝΟΤΡΟΠΟΙΑΣ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Χρειάζεται μια θεσμική αλλαγή στον νόμο τον συνεταιριστικό, με συνεχές εκπαίδευση των μελών, την βοήθεια της πολιτείας και γραφειοκρατικά αλλά και διαμεσολαβητικά με άλλες χώρες για την δημιουργία δημοπρατηριου στα πρότυπα των ολλανδικών συνεταιρισμών, θωράκιση των συνεταιρισμών νομικά αλλά συμβουλευτικά με ειδικούς από το υπουργείο, χρηματοδοτικά εργαλεία και προγράμματα και τέλος την μη πολιτικοποίηση τους.

Ποιες αξίες θεωρείτε θεμέλιο για μια υγιή συνεργατική κουλτούρα στην Κορινθία και στην Ελλάδα;

11 απαντήσεις

Ευλικρίνεια

Τον σεβασμό την ηθική

Σωστή οικονομική διαχείριση και συνεργασία

Δοκιμη

Την αλληλέγγυα σκέψη

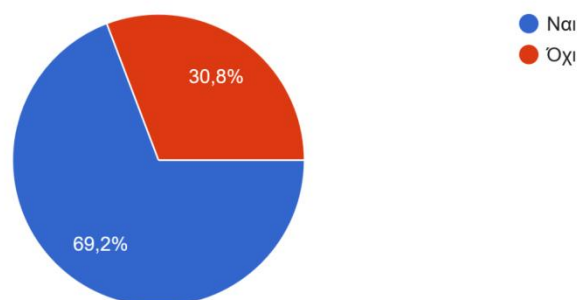
ΤΙΜΙΟΤΗΤΑ-ΕΡΓΑΤΙΚΟΤΗΤΑ-ΕΜΠΙΣΤΟΣΥΝΗ

Συμμετοχή και μάλιστα κυκλική συμμετοχή όλων των μελών στις θέσεις και όργανα του συνεταιρισμού, συνεχώς εκπαίδευση των μελών θεσμική παρέμβαση του κράτους αλλά χωρίς πολιτικοποίηση τους .

Μάσα

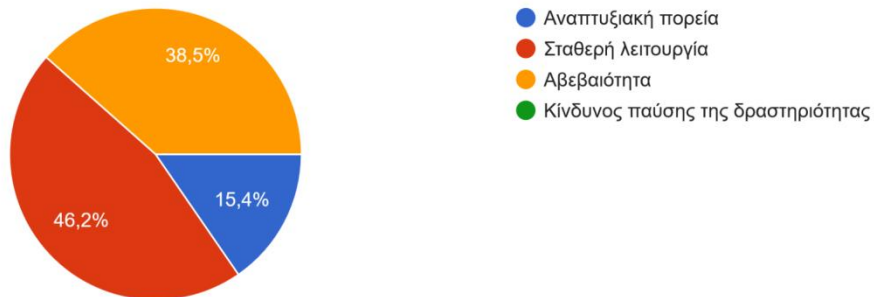
Γνωρίζετε τις Συνεταιριστικές Αρχές;

13 απαντήσεις

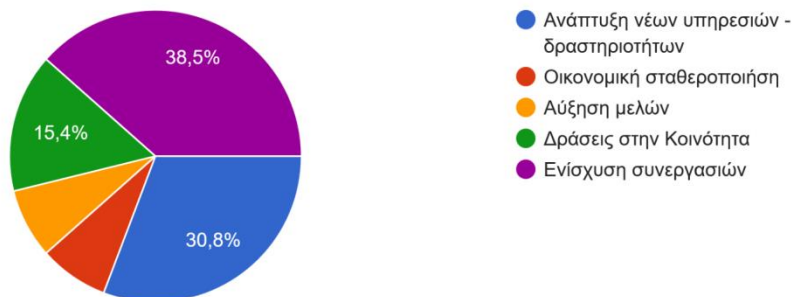
Ποια η πρόβλεψη σας για το μέλλον της συλλογικότητας τα επόμενα 3 - 5 χρόνια;

13 απαντήσεις

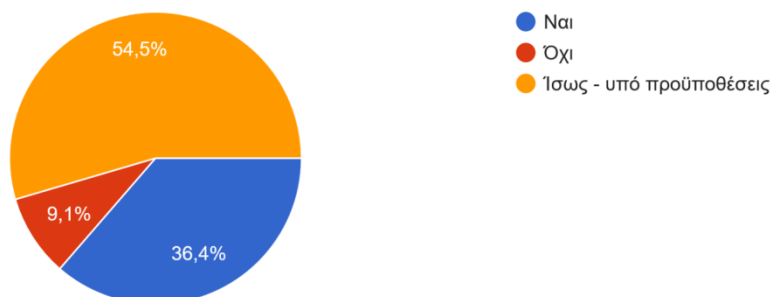
Ποιοι είναι οι σημαντικότεροι στόχοι σας για το μέλλον ;

13 απαντήσεις

Γα την περίπτωση που ο Συνεταιρισμός ή η Συλλογικοτητά σας είναι πλέον ανενεργή, θα συμμετείχατε ξανά σε ένα συνεργατικό εγχείρημα;

11 απαντήσεις

Εάν Ναι, ποιοι θα ήταν οι όροι ή προϋποθέσεις για να το κάνετε;

9 απαντήσεις

διαφανεia

Ένα καταστατικό ξεκάθαρο...

Ενημέρωση, συνεργασία καλή διαχείριση

Δοκιμη

Το πνεύμα των πρωτοπόρων του Συνεργατισμού

Θα έλεγα ναι σε μια κίνηση με δημοκρατικές διαδικασίες, όπως η κυκλική συμμετοχή των μελών στις θέσεις του συνεταιρισμού και την δημιουργία υποχρεωτικά δημοπρατηρίου.

Η Ελπίδα πεθαίνει τελευταία

Εμπιστοσύνη

Η ΣΩΣΤΗ ΣΥΝΕΝΝΟΗΣΗ ΚΙ Η ΑΜΟΙΒΑΙΑ ΕΜΠΙΣΤΟΣΥΝΗ

Ανοιχτές ερωτήσεις

Ποιες ανάγκες της τοπικής κοινωνίας θεωρείτε ότι καλύπτει η Συλλογικότητά σας;

12 απαντήσεις

Πολιτιστικές

Οικονομικές

Έχουν σίγουρη την πώληση και την καλύτερη τιμή οι παραγωγοί ώστε να είναι βιώσιμοι..

Την προώθηση στην αγορά των αγροτικών προϊόντων και συμμόρφωση με τους κανόνες της αγοράς , αξιοποίηση επιδοτησεων

Δοκιμη

Την καλλιέργεια της αισθητικής

ΑΠΟΡΟΦΗΣΗ ΠΡΟΙΩΝΤΩΝ

Η δικιά μας καμία, αλλά μια συλλογικότητα που λειτουργεί μπορεί να δώσει πολλά όπως η εμπορική αξία των προϊόντων, η σταθερή και καλή τιμή και για τους αγρότες αλλά και για τους πελάτες, η μη εγκαταλείψη των καλλιεργειών που γίνεται σήμερα γιατί οι αγρότες θα έχουν μια σταθερή οικονομική βάση, μείωση των εξόδων καλλιέργειας, και τελικά μια αυτάρκεια προϊόντων στην αγορά.

Παραγωγικές

Δίνει καλύτερη οικονομική διέξοδο στα αγροτικά προϊόντα της τοπικής κοινωνίας.

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ, ΓΑΣΤΡΟΝΟΜΙΚΕΣ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ

Ποιες πολιτικές θα βοηθούσαν να βελτιωθεί η κατάσταση στην Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία στην Κορινθία;

11 απαντήσεις

Αποχή των πολιτικών από τα εσωτερικά όργανα του συνεταιρισμού

Υποδομές... σεμινάρια... Μεγάλες επιχειρήσεις..

.

Ενημέρωση και συνεργασία

Δοκιμη

Ανάπτυξη ομαδικού πνεύματος, λειτουργία σαν ομάδα με κοινούς στόχους της Κοινότητας

Η μη πολιτικοποίηση είναι το ιδανικό ξεκίνημα, μετά χρειάζεται μια εκτενή δράση εκπαίδευσης, των ανθρώπων της, από το νηπιαγωγείο μέχρι το ΚΑΠΗ , ώστε να μάθει ο πολίτης το εμείς και να αποβάλει το εγώ, μια αλλαγή στάση ζωής στην κοινωνία με την συμμετοχή της στα δρώμενα αλλά και στις αποφάσεις που την αφορούν.

Επαναστατικές

Θα θέλατε να προσθέσετε κάτι που θεωρείτε σημαντικό και δεν το καλύψαμε;

8 απαντήσεις

Όχι

Έντιμη διαχείριση , ενημέρωση

Δοκιμή

Όχι και ευχαριστώ

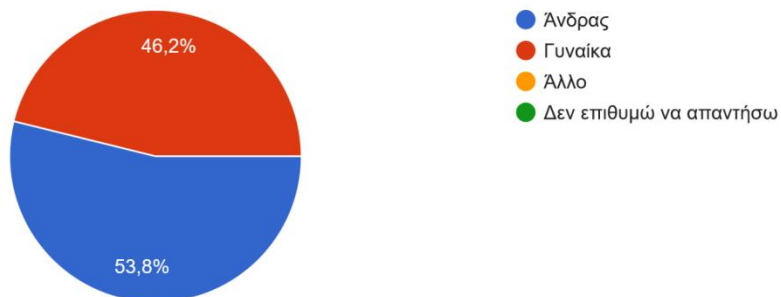
Ναι θα ήθελα να εμπιστευόμαστε τον συνάνθρωπο μας μέχρι να αποδειχθεί το αντίθετο. Όχι όλοι είναι λαμόγια ή είναι ίδιοι.

Όχι

OXI

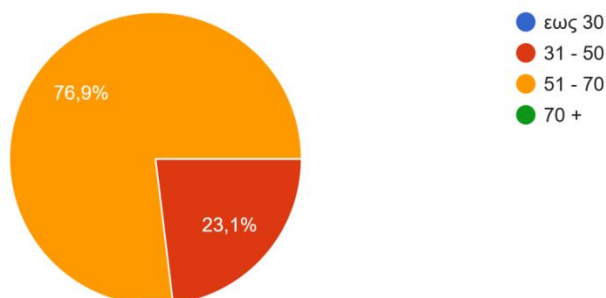
Φύλο

13 απαντήσεις

Ηλικιακή Ομάδα

13 απαντήσεις

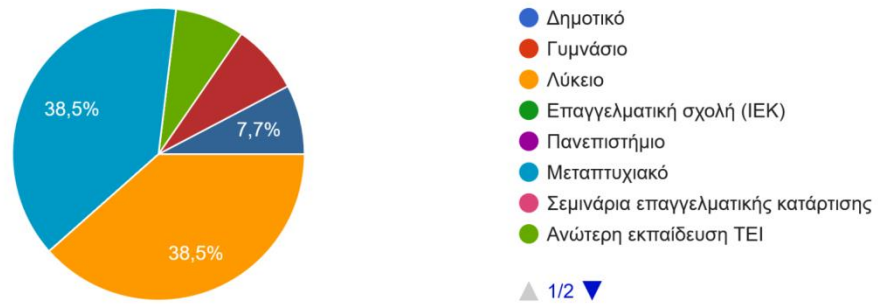
Επαγγελματική ιδιότητα

13 απαντήσεις

Αγροτης
ζωγραφος
Αγρότης
Συνταξιούχος
Δοκιμη
Ζωγράφος
ΑΓΡΟΤΗΣ
Επιχειρήματιας .
Ε/Ε

Μορφωτικό επίπεδο

13 απαντήσεις

Στοιχεία επικοινωνίας εάν επιθυμείτε να συμμετάσχετε σε συνέντευξη για την δράση της Συλλογικότητάς σας.

Όνοματεπώνυμο email τηλέφωνο διεύθυνση.

Τα στοιχεία σας είναι εμπιστευτικά μη ανακοινώσιμα. Οι απαντήσεις σας θα χρησιμοποιηθούν μόνον για ερευνητικούς και Ακαδημαϊκούς σκοπούς

8 απαντήσεις

Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν.1599/1986, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής μου εργασίας, δεν προσβάλλει κάθε μορφής δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, προσωπικότητας και προσωπικών δεδομένων τρίτων, δεν περιέχει έργα/εισφορές τρίτων για τα οποία απαιτείται άδεια των δημιουργών/δικαιούχων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον και πληρούν τους κανόνες της επιστημονικής παράθεσης.